

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Прање новца као дело организованог
криминалитета**

(мастер рад)

Ментор:

Проф др Дарко Димовски

Студент:

Анђелија Нешовић

Број индекса: МО- 023/18

Ниш, 2019.

САДРЖАЈ

I УВОД	1
II ПОЈАМ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛИТЕТА	2
III ФАКТОРИ КОЈИ ПОГОДУЈУ РАЗВОЈУ КРИМИНАЛИТЕТА.....	6
IV БЕЛА КЊИГА СРПСКОГ КРИМИНАЛА	7
V ОБЛИЦИ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛИТЕТА.....	9
1. Трговина дрогом	12
2. Корупција.....	17
3. Рекет.....	20
4. Компјутерски криминалитет.....	21
5. Трговина људима	25
6. Праће новца.....	29
VI ПРАЋЕ НОВЦА У КРИВИЧНОМ ЗАКОНИКУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ.....	30
VII ПРАЋЕ НОВЦА КАО КРИВИЧНО ДЕЛО У МЕЂУНАРОДНОМ ПРАВУ.....	33
VIII 3 ФАЗЕ ПРИЛИКОМ ИЗВРШЕЊА КРИВИЧНОГ ДЕЛА ПРАЋА НОВЦА.....	36
1. Полагање	37
2. Озакоњење	38
3. Интеграција	39
IX КРИВИЧНА ДЕЛА ГРУПИСАНА ПО СТЕПЕНУ ПРЕТЊЕ ЗА ПРАЋА НОВЦА	40
1. Кривична дела високог степена претње	40
2. Кривична дела средњег степена претње	46
3. Кривична дела ниског степена претње	47
X СЕКТОРИ КОЈИ СУ НАЈИЗЛОЖЕНИЈИ ПРЕТЊИ ОД ПРАЋА НОВЦА	48
XI ТИПОЛОГИЈА И НАЧИНИ ПРАЋА НОВЦА	50
1. Типологија праћа новца	50
2. Начини праћа новца.....	51
XII АНАЛИЗА ОДУЗЕТЕ ИМОВИНСКЕ КОРИСТИ И РАСТУЋЕ ПРЕТЊЕ.....	52
XIII ПОСЛЕДИЦЕ КРИВИЧНОГ ДЕЛА ПРАЋА НОВЦА.....	54
XIV СЛУЖБА ЗА БОРБУ ПРОТИВ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛИТЕТА.....	56
XV УПРАВА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ ПРАЋА НОВЦА.....	58

XVI СТРАТЕШКИ ОКВИР ЗА БОРБУ ПРОТИВ КРИВИЧНОГ ДЕЛА ПРАЊА НОВЦА.	59
XVII ЦАРИНСКЕ КОНТРОЛЕ, УНУТРАШЊА И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА.....	60
XVIII ПОДАЦИ ИЗ ВИШЕГ ЈАВНОГ ТУЖИЛАШТВА У НИШУ	62
XIX ПРИМЕРИ ИЗ ПРАКСЕ ВИШЕГ СУДА У НИШУ	63
XX ЗАКЉУЧАК.....	66
ЛИТЕРАТУРА.....	68
САЖЕТАК.....	70
SUMMARY.....	72
БИОГРАФИЈА.....	74

УВОД

Организовани криминалитет представља феномен који практично никога не оставља равнодушним. О кривичним делима која су продукт организованог криминалитета у штампи се много пише, о њему расправљају политичари, он је чест предмет коментара у свакодневној комуникацији међу људима. О ликовима „из света подземља“ се пишу књиге и снимају филмови, а они су често и у стварном животу својеврсне медијске звезде. Када је тема организовани криминал, посебно је уочљиво то да су политичари, па и представници државне власти, веома склони да када им то одговара потпуно негирају постојање организованог криминалитета или минимизирају опасност од њега, док истовремено опозиција власти упорно тврди да он егзистира и да представља велику опасност, оптужујући своју политичку конкуренцију да је неспособна да га искорени.

У пракси се ова кривична дела јако тешко доказују, превасходно јер сама организована група почива на завери ћутања својих чланова, такође због поседовања ефективне моћи организованих група, али и због саме бруталности у односу на лица која им представљају претњу, њиховог директног утицаја на сведоке, па и саме жртве учињених кривичних дела, који би својим исказима теретили припаднике организоване групе. Чак и органи кривичног правосуђа (судови и јавна тужилаштва) нису увек расположени да се супротставе организованом криминалу, јер је он увек осветнички расположен и то не само према својим директним противницима, већ и према члановима њихових породица, што наравно у великој мери умањује пожртвовање ових субјеката који би морали да се супротставе наведеном облику криминалитета.

Праће новца, као један од облика организованог криминалитета је глобални проблем на који није имуна ни једна држава, па ни Република Србија. Праће новца не само да је последица претходно извршеног кривичног дела, већ је и полазна степеница за будуће

криминалне активности и директно се негативно одражава на економски и политички систем, а у зависности од размера може угрозити и економску и финансијску стабилност и процес транзиције у Србији. Прање новца води лакшем и бржем продору криминала и корупције у привреду, образовање, здравство, полицију, правосуђе, читав државни систем, а тиме и даљој криминализацији читавог друштва. Оно што је битно јесте да се проблему прања новца мора приступити као сложенем феномену, како би се његови негативни ефекти избегли.

У свом мастер раду указаћу на кривична дела која представљају високи степен претње за прање новца, на секторе који су најизложенији кривичном делу прању новца, писаћу о износу откривене имовинске користи у предметима прања новца, а која је одузета од стране државе, о начинима прања новца, као и о типологији прања новца. Такође, један део свог рада посветићу борби против кривичног дела прања новца, али и организованог криминала уопштено, којом приликом ћу писати о стратешком и нормативном оквиру, о Управи за спречавање прања новца, о Служби за борбу против организованог криминала, о квалитету граничних и царинских контрола, о ефективности унутрашње и међународне сарадње и на крају, а на основу свега наведеног, писаћу о кључним активностима које је потребно спровести у Републици Србији, како би се смањила заступљеност овог кривичног дела, а самим тим и последице које оно проузрокује економском и политичком систему наше државе.

I ПОЈАМ И КАРАКТЕРИСТИКЕ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛИТЕТА

1. Појам организованог криминалитета

За организовани криминалитет не постоји универзална дефиниција, међутим сва одређења организованог криминалитета могу да се поделе у две групе, и то: теоријско (научно) и правно (нормативно) дефинисање појма организованог криминалитета. Теоријски, организовани криминалитет одређујемо као криминално удружење више лица која су блиско повезана, хијерархијски организована и која делују с циљем остваривања

профита и моћи учешћем у нелегалним и легалним активностима. Позиције у хијерархији и улоге појединаца које захтевају функционалну специјализацију у криминалној организацији могу да буду додељене по критеријумима сродства, пријатељских веза или на основу приказаних вештина. Битно обележје организованог криминала јесте сталност чланства. Уз то, криминално удружење тежи избегавању конкуренције и достизању монопола према критеријуму типа криминалне активности или територије на којој се делује. У остваривању циљева и одржавању дисциплине користи се насиљем и корупцијом. Чланство је ограничено, с тим што се у зависности од конкретних потреба могу ангажовати и они који нису чланови. Правила понашања су експлицитна, било усмена било писана, а њихова примена загарантована је претњом извесном санкцијом која може бити и убиство.¹

С друге стране, правна (нормативна) одређења организованог криминала садржана су у националним и међународним правним актима, које су донела извесна национална законодавна тела, односно скупштинска тела међународних организација, те се у том смислу организовани криминал дефинише као вршење тешких злочина од стране групе за организовани криминал, односно да је то криминално деловање групе од три или више лица, која постоји у извесном периоду, делује споразумно с циљем вршења кривичних дела ради стицања (посредно или непосредно) материјалне користи, за које се може изрећи казна лишења слободе у трајању од најмање четири године.²

У домаћем праву, појам организованог криминала одређен је Закоником о кривичном поступку као *lex generalisom* и Законом о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, корупције и других посебно тешких кривичних дела, као *lex specialisom* у односу на Законик о кривичном поступку.

Закоником о кривичном поступку³ дефинисани су појмови организованог криминала и организоване криминалне групе:

---

¹ Мијалковић, С. Бајагић, М. (2012), Организовани криминал и теротризам

² Мијалковић, С. Бајагић, М. (2012), Организовани криминал и теротризам

³ https://www.paragraf.rs/propisi/zakonik_o_kvivicnom_postupku.html

– *организована криминална група* је група од три или више лица, која постоји одређено време и делује споразумно с циљем вршења једног или више кривичних дела за која је прописана казна затвора од четири године или тежа казна, ради непосредног или посредног стицања финансијске или друге користи (члан 2. став 1. тачка 33);

– *организовани криминал* представља вршење кривичних дела од стране организоване криминалне групе или њених припадника (члан 2. став 1. тачка 34).

Законом о организацији и надлежности државних органа⁴ у сузбијању организованог криминала, корупције и других посебно тешких кривичних дела, на идентичан начин су дефинисани појмови организованог криминала и организоване криминалне групе:

– *организовани криминал* је вршење кривичних дела од стране организоване криминалне групе или њених припадника;

– *организована криминална група* је група од три или више лица, која постоји одређено време и делује споразумно с циљем вршења једног или више кривичних дела за која је прописана казна затвора од четири године или тежа казна, ради стицања, посредно или непосредно, финансијске или друге користи (члан 3).

2. Карактеристике организованог криминалитета

1. Постојање криминалне групе или организације – чине их три или више лица

2. Структура - Криминалне организације су веће криминалне скупине које се састоје од више криминалних потцелина, које су специјализоване за вршење појединих врста кривичних дела или које делују на одређеном делу територије коју контролише криминална организација

3. Хијерархија и субординација – подразумева разлику припадника криминалног удружења по нивоима, потчињеност нижег нивоа вишем, и потчињеност вођи групе;

---

⁴ <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-organizaciji-i-nadleznosti-drzavnih-organa-u-suzbijanju-organizovanog-kriminala-terorizma-i-korupcije.html>

4. Организованост деловања – подразумева претходно планирање злочина, припрему за његово извршење, поделу задатака међу припадницима криминалне групе
5. Неидеолошки карактер групе - разлог постојања није политичко, верско, националистичко или слично деловање, већ прибављање профита на илегалан и легалан начин.
6. Специфична поткултура – подразумева одређена правила понашања унутар криминалног удружења, које се разликују од културе друштвеног окружења.
7. Дисциплина – подразумева поштовање интерних правила понашања
8. Лојалност криминалном удружењу – подразумева оданост удружењу, чак и након његовог напуштања, која обухвата и закон ћутања, чије се кршење строго кажњава;
9. Одговорност – обухвата примену извесних санкција које према појединцу примењује група у случајевима недисциплине, кршења норми поткултуре или нелојалности групи;
10. Тајност постојања и деловања – постојање удружења и његово чланство је тајна, што је један од основних услова за избегавање кривичне одговорности.
11. Широки дијапазон противправних активности – подразумева вршење многих противзаконитих радњи, првенствено тешких кривичних дела.
12. Територија – међу криминалним удружењима најчешће постоји споразум о „подели територије“ које она контролишу и на којима имају ексклузивитет криминалног деловања
13. Деловање у неограниченом или дужем периоду – намера групе није остваривање краткорочних циљева, већ трајно вршење криминалних активности;
14. Сарадња с државом и државним органима – подразумева деловање одређеног криминалног удружења под патронатом државе, државних органа или појединаца из државних органа
15. Ограниченост чланства – могућност откривања криминалног удружења је већа уколико је већи број лица која учествују у криминалним активностима. Стога је чланство у

удружењу најчешће „минимално“, тј. у границама у којим се с најмањим бројем чланова могу остварити планирани криминални циљеви.

16. Монопол – представља искључиво „право“ криминалног удружења да се на одређеном простору бави одређеним илегалним делатностима;

17. Специјализација – представља одређење за извршавање одређених врста криминалних активности

18. Професионализам – бављење криминалном делатношћу припадника организованог криминала најчешће је њихово једино „занимање“ којим прибављају средства за егзистенцију

19. Финансијска моћ – криминална удружења поседују велика финансијска средства која су стекла на противправан начин, те је у том смислу, организовани криминал је неформални центар (транснационалне) финансијске моћи;

20. Назив криминалног удружења – криминална удружења неретко имају свој назив. Они се најчешће формирају на основу имена организатора злочиначког удружења, етничког порекла припадника криминалног удружења и слично.

II ФАКТОРИ КОЈИ ПОГОДУЈУ РАЗВОЈУ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА

Фактори који погодују развоју организованог криминала у Републици Србији су бројни, а по врсти и интензитету слични су факторима истоврсне појаве која је захватила земље у транзицији. Посебно су утицајни следећи фактори: сиромаштво и висок степен незапослености, структура власништва и својинска трансформација, корупција, геотранзитни положај земље, непримењивање или селективно примењивање прописа, недостатак професионализма и злоупотреба савремених технологија. Предвиђа се да ће на даље кретање и развој организованог криминала у Републици Србији, варирајућим

интензитетом, утицати сви наведени фактори, али и светска економска криза, повећан тренд конзумирања опојних дрога и психоактивних супстанци, улагање новца стеченог извршењем кривичних дела у легалне токове, експанзија високотехнолошког криминала, еколошки криминал и др.

Управо из ових разлога, неопходно је да Стратегија предвиди континуиран интегрисан процес мера и метода свих државних органа у борби против организованог криминала.

III „БЕЛА КЊИГА СРПСКОГ КРИМИНАЛА“

У Националној стратегији Републике Србије за борбу против организованог криминалитета изнета је „процена по којој у Републици Србији делује више организованих криминалних група које су регионално повезане са истим таквим групама у земљама у окружењу и шире, а највише с групама из Црне Горе, Босне и Херцеговине, Републике Хрватске, Републике Македоније и Републике Албаније. Организоване криминалне групе остварују веома штетан утицај на привредни и економски развој Републике Србије.

Основни метод њиховог деловања је улагање великих сума нелегално стеченог новца у легалне токове, као и за корумпирање припадника државне администрације, како би се дошло до заштићених информација и остварио утицај на ток и исход кривичног прогона. Немогуће је прецизно израчунати материјално-финансијску штету коју Републици Србији наноси организовани криминал, али је сасвим сигурно да је она великих размера.

Тзв. Бела књига српског криминала представља први званичан државни документ који под ознаком „тајности“ систематизује сазнања полиције о деловању криминалних

група, њиховим вођама и припадницима. У почетку је била строго чувана, али је њено постојање крајем 2001. обелоданио министар унутрашњих послова Републике Србије.⁵

Бела књига објашњава како криминалне групе су готово по правилу формиране према просторном критеријуму, обухватајући лица из једног дела града, целог града или одређеног краја; између појединих припадника групе честе су родбинске, кумовске или пријатељске везе које датирају још из детињства, што криминалну групу чини компактнијом и јачом; извесне криминалне групе које потичу из већих градова имају и своје подгрупе које за њихов рачун делују у другим градовима; највећи број криминалних група врши разноврсна кривична дела чији је циљ стицање новца и других вредности; у извесним случајевима услов за улазак у криминалну групу јесте да је кандидат претходно извршио неко убиство или покушао неког да убије; припадници криминалних група су готово по правилу наоружани; односи између самих криминалних група варирају у опсегу од апсолутне сарадње у вршењу одређених незаконитих делатности, па до сурових обрачуна и физичких ликвидација; у криминалним групама јасно се издвајају њихове вође, најчешће су то појединци који су и организатори саме групе; припадници, а посебно челни људи криминалних група, често нису особе које се могу третирати као вишеструки повратници према одредбама Кривичног законика. Напротив, неки од најистакнутијих уопште нису евидентирани као осуђивани за било које кривично дело, и поред тога што је против њих поднето и двадесет, тридесет па и више кривичних пријава, некада и за најтежа кривична дела.

То упућује на закључак да према сведоцима и жртвама примењују претње и застрашивања, али и да разним коруптивним везама утичу на полицију, тужилаштво и суд; вршењем кривичних дела припадници криминалних група стекли су велики капитал који најчешће легализују кроз куповину некретнина и привредне или индустријске инвестиције.

---

⁵ Мијалковић, С. Бајагић, М. (2012), Организовани криминал и тероризам

IV ОБЛИЦИ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛИТЕТА

Положај Републике Србије и њено место на међународном путу дроге доприносе да велике количине дроге пролазе, али се и задржавају у нашој земљи. Процеси дезинтеграције претходног друштвеног система са успостављањем новог, који је тек у формирању, заједно с порастом организованог криминала, проституције, трговине људима и генерално осиромашење нације само су допринели интензивирању проблема у вези с дрогом. Економски губици за друштво због трговине дрогама, илегалних токова новца и трансакција су огромни, а између осталог продукују и велике трошкове лечења зависника, њихове социјалне заштите и друго. Понуда опојних дрога на домаћем „тржишту“ директно зависи од њеног кретања на европском и светском „тржишту“.⁶

Кривична дела с елементима насиља, као што су: отмице, изнуде и уцене карактеришу специфичне економске и друштвене прилике у Републици Србији. Садашња економска криза на светском нивоу, која је захватила и нашу земљу, утицаће на пораст кривичних дела с елементима насиља и специјализацију организованих криминалних група за вршење ових кривичних дела, као и повезивање с организованим криминалним групама у окружењу. Део западног Балкана, а самим тим и Република Србија, постала је извориште трго-вине оружјем, нарочито након оружаних конфликта у последњој деценији прошлог века, које је преостало као велики „вишак“ наоружања. За кријумчарење оружја Република Србија је транзитна земља, али и земља изворишта и одредишта. Проблематику кријумчарења моторних возила карактеришу повезивање криминалних група у региону и шире, с јасним поделама послова, стварајући мрежну структуру, крађе и преваре у вези са осигурањем аутомобила, скупочених аутобуса, камиона и радних машина, фалсификовање документације и повезивање с граничним државним службеницима ради несметаног проласка.

---

⁶ Бошковић, Г. (2016), Организовани криминал и тероризам, Београд

Последњих година Република Србија се осим транзита или одредишта, чешће појављује и као земља порекла жртава трговине људима, најчешће с циљем сексуалне и радне експлоатације. Република Србија се налази у центру транзитних рута за легалан и илегалан промет роба и људи. Имајући то у виду, низ година уназад се управо „балканском ру- том“ ка земљама Европске уније вршило кријумчарење држављана афроазијских земаља, као и лица албанске и турске националности. У појави илегалних миграција преко територије Републике Србије као транзитне земље, последњих година је све присутнија и економска миграција домаћег становништва. Наведеном погодује и статус дела територије Републике Србије, Аутономне Покрајине Косово и Метохија, из ког правца је последњих година регистрован највећи број илегалних улазака на територију централне Србије.⁷

Корупција представља озбиљан друштвени проблем и њене размере није могуће утврдити. Постоје индиције да је тзв. тамна бројка криминала у овој области далеко већа, имајући у виду обострану корист лица које прима и које даје мито. Корупција је од- нос који се заснива злоупотребом овлашћења у јавном или приватном сектору с циљем стицања личне користи или користи за другога. Организовани криминал неодвојиво је повезан с корупцијом, а пре свега у државним органима. У случајевима корупције у државним органима, организацијама и јавним службама нарушавана је законска процедура, професионална етика и морал, струковна правила и повређивана су права грађана на социјалну заштиту, образовање, медицински третман, фер и правично суђење. Корупцијом су посебно погођени образовни и здравствени сектор, локална самоуправа, правосуђе, царина и полиција.

Праће новца је спој између општег и привредног криминала и један је од битнијих фактора организованог криминала. Уочене тенденције указују на то да се новац стечен вршењем предикатних кривичних дела улаже у куповину непокретности и луксузних

---

⁷ Мијалковић, С. Бајагић, М. (2012), Организовани криминал и теротризам

добара на територији Републике Србије. Такође, незаконито стечен новац трансферише се ван граница Републике Србије на приватне рачуне физичких лица, као и на рачуне offshore фирми које се оснивају за ту намену. Присутна је и тенденција да се новац стечен вршењем предикатних кривичних дела из области општег криминала пласира у легалне токове, при чему се користе специјализована лица из области финансија за прање новца. Уочена је појава да се новац стечен на нелегалан начин у иностранству уноси у земљу, физички или путем банкарских трансфера и улаже у некретнине у Републици Србији, чему погодује незадовољавајућа примена прописа о пореклу имовине. Процес приватизације у Републици Србији у великој мери омогућује улагање „прљавог“ новца у куповину правних лица која се приватизују.

Након увођења јединствене европске валуте, уочено је да криминалне групе у Републици Србији, које се баве фалсификовањем новца и његовом дистрибуцијом, углавном фалсификују новчанице евра, а да су новчанице домаће валуте и америчког долара све ређе предмет фалсификовања. Поред организованог фалсификовања новца, све су чешћи случајеви у којима појединци, помоћу савремене рачунарске опреме, израђују фалсификовани новац, што у будућности може бити велики проблем, с обзиром на потенцијалну масовност оваквих случајева. Осим случајева фалсификовања новца, на територији Републике Србије све је чешће постојање организованих криминалних група које се баве фалсификовањем и злоупотребом платних картица, које су све чешће средство плаћања у нашој земљи.

Тренутна ситуација у области високотехнолошког криминала указује на чињеницу да је стопа пораста ове врсте криминала и броја повратника у извршењу ових кривичних дела велика, нарочито у домену неовлашћеног приступа заштићеном рачунару, рачунарској мрежи и електронској обради података, и повреди права интелектуалне својине. По следњих година забележен је енормно велики број неовлашћеног приступа заштићеним рачунарима и рачунарским мрежама који се односе на интернет презентације, како Владних институција тако и на интернет презентације правних и физичких лица из Републике

Србије. Такође, организоване криминалне групе за кријумчарење наркотика, фалсификовање новца, трговину људима, прање новца све више користе могућности нових технологија за остваривање међусобне комуникације, која се огледа у примени VoIP технологије, електронске поште, инстант месинџера (MSN, ICQ и др.).⁸

Предвиђа се да ће будући период високотехнолошког криминала карактерисати веће укључивање организованог криминала у коришћење рачунара приликом дистрибуције опојних дрога, злоупотребе деце, злоупотребе платних картица, затим у проституцији, трговини људским органима, електронском трансферу новца који нуди атрактивне могућности за брзо и поуздано „прање новца“, већем укључивању малолетних лица у извршење тежих кривичних дела, крађи идентитета и злоупотреби у електронској трговини.

1.Трговина дрогом

Трговина дрогом свакако представља један од главних облика организованог криминала. Заправо, реч је о активностима које су забрањене законом свих држава, али ипак оне егзистирају на тзв. Илегалним тржиштима, које контролишу илегалне организације, тако што снабдевају тржиште забрањеним артиклима у неком делу света, а дњео тог новца усмеравају ка корумпирању државних службеника, од полицијског службеника, па до премијера одређене државе. Главни мотив организованих криминалних група да се баве овим илегалним активностима јесте свакако стицање великог профита.

„Нарко-мафија“ је израз за организовану незакониту производњу и дистрибуцију психоактивних супстанци . То је један од најорганизованијих видова криминала. Све чешће је реч о делатностима криминалаца– професионалаца. За нарко-криминал, првенствено за дистрибуцију дроге од произвођача до крајњих конзумента. Сви безбедносни проблеми у вези са злоупотребом опојних дрога могу да се класификују у две велике групе, и то у: тзв. нарко-криминал, односно криминалне појаве производње, транспортовања и продаје опојних дрога, што представља кажњиве радње за које је

предвиђена затворска казна. Најтежи облици криминалног деловања манифестују се као организовани „нарко-криминал“ који је често повезан с другим безбедносним проблемима, нпр. с незаконитим набављањем оружја, тероризмом, трговином људима, кријумчарењем миграната и слично и тзв. криминалитет наркомана, односно криминалне појаве које чине наркомани како би дошли до наркотичких средстава (крађе, разбојништва и разбојничке крађе; проваљивање у апотеке, фалсификовање рецепата и слично) и криминалне појаве које чине под дејством наркотичких средстава (физичко и психичко злостављање других, некад и са смртним исходом, сексуални деликти) што су такође кажњива дела.

У Србији је присутно више врста дрога на илегалном тржишту, пораст коришћења свих врста дрога, тренд истовременог коришћења различитих врста дрога (политоксикоманија); заступљеност дрога у свим срединама, а не само у великим градовима; присутност у свим друштвеним слојевима. Истовремено, доминантне карактеристике корисника опојних дрога у нашем друштву су: дискриминација у смислу немогућности прихватања радних обавеза (ради смањене радне способности, што ствара и проблем социјалне сигурности), као и социјална изолација (јер породице зависника дуго крију проблем, саме не могу да га реше, а друштво није у стању да на време препозна и пружи помоћ)

Кривичним закоником Републике Србије предвиђена су и три кривична дела у вези са злоупотребом опојних дрога:

1.1. Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (члан 246. КЗ РС)

Њега чини онај ко неовлашћено производи, прерађује, продаје или нуди на продају или ко ради продаје купује, држи или преноси или ко посредује у продаји или куповини или на други начин неовлашћено ставља у промет супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге. За овај облик предвиђен је затвор од три до дванаест година.

Тежи облик овог кривичног дела постојаће уколико је основни облик дела извршен

од стране групе, или је учинилац овог дела организовао мрежу препродаваца или посредника. За овај облик је предвиђена казна затвора од пет до петнаест година. Још тежи облик постојаће уколико је основни облик извршила организована криминална група, за шта је предвиђен затвор од најмање десет година.⁸

1.2. Неовлашћено држање опојних дрога (члан 246а КЗ РС)

Њега чини онај ко неовлашћено држи у мањој количини за сопствену употребу супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге. За ово дело је предвиђена новчана казна или затвор до три године, а учинилац се може ослободити од казне. Радња извршења овог кривичног дела се састоји у неовлашћеном држању опојне дроге.⁹ Другим речима, ради се о државини, односно фактичкој власти, притежању над супстанцама и препаратима који су законом и другим прописом заснованим на закону проглашени за опојне дроге, као и осталим психоактивним контролисаним супстанцама. Дакле, то је поседовање противно одредбама Кривичног законика и Закона о психоактивним контролисаним супстанцама. Инкриминацијом је обухваћено свако поседовање, непосредно или посредно, без обзира на врсту и количину дроге.¹⁰ Такође, учинилац овог дела који открије од кога набавља опојну дрогу може се ослободити од казне.

1.3. Омогућавање уживања опојних дрога (члан 247. КЗ РС)

Њега чини онај ко наводи другог на уживање опојне дроге или му даје опојну дрогу да је ужива он или друго лице или стави на располагање просторије ради уживања опојне дроге или на други начин омогућује другом да ужива опојну дрогу. За дело је предвиђена казна затвора од шест месеци до пет година. Ако је основни облик дела учињен према малолетном лицу или према више лица или су изазване нарочито тешке последице,

---

⁸ https://www.paragraf.rs/propisi/krivicni_zakonik.html

⁹ Чејовић, Кулић, 2014: 480 стр.

¹⁰ Томић, 2007. године, стр. 165

учинилац ће се казнити затвором од две до десет година. Такође, ако је услед истог дела наступила смрт неког лица, учинилац ће се казнити затвором од три до петнаест година.

С обзиром на то да је Србија последњих пар деценија постала велики конзумент дрога, нарко-криминал и наркоманија се морају схватити и као озбиљна безбедносна претња по здравље појединца, стабилност породице и безбедност нашег друштва и државе. Нарочито забрињава распрострањеност наркоманије међу младима. С тим у вези, неопходно је поменути податке Организације уједињених нација по којима је преко 200 милиона људи, бар једанпут, пробало дрогу. Пре десет година процењивало се да у Србији има око 80.000 зависника од дроге, од чега само у Београду живи њих око 35.000. Највећи број наркомана био је старосног доба између 18 и 35. Притом је број корисника дрога у сталном порасту. Процењује се да је током 2005. у Србији приближно 20% младих, односно 11% становништва у доби од 15 до 59 година пробало марихуану, а приметна је и блага тенденција пораста коришћења кокаина и синтетичких дрога. Око 65% регистрованих зависника су интравенски корисници дрога, од чега је од 45% до 69% инфицирано вирусом хепатитиса Ц.

Иако не постоје поуздани подаци о висини финансијске добити која се остварује кријумчарењем и препродајом дрога, она је очигледно огромна, процењује да се ради о 500 милијарди америчких долара годишње, што премашује укупан бруто национални производ већине земаља. Наша држава представља пре свега тзв. „транзитну државу“ кроз коју воде путеви дроге. Током 2006.године заплењено је око 700 кг хероина, 13кг кокаина, 60кг хашиша и 19.000 таблета „екстази“. У периоду 2004-2006.године заплењено је око 1.4 тоне хероина, у току 2006.године заплењено је око 2 тоне марихуане произведене у Србији, а што представља огроман број.

Трговина дрогом оставља последице које пре свега доводе до дестабилизације финансијских тржишта, корупцији државних службеника, али такође мора се напоменути да трговина дрогом представља и озбиљну претњу, обзиром да је врло често повезана са

тероризмом, на тај начин што се чак 95% прихода остварених трговином дроге улаже у финансирање терористичких организација.

Организоване групе које се баве трговином дроге имају тајни карактер и теже ка томе да прикрију своју унутрашњу хијерархију, на чијем челу се налазе шефови, затим шефови операција, који су надређени асистент менаџерима, и на крају непосредни извршиоци или тзв „field workers“ који су уједно најбројнији слој у структури, непосредно одговорни асистентима. Осим тога, ове групе одликује и јасна подела рада између чланова групе, тако да свако лице извршава њему поверене задатке. Приликом одређивања задатака узима се у обзир могућност лица да утиче на државна тела, способност да извршава кривична дела, његово образовање...

Трговина дрогом свакако данас представља један од најопаснијих видова организованог криминалитета, те као такав проблем захтева активно деловање међународних законодавних тела- у циљу доношења конвенција које ратификацијом постају саставни део правних система држава, чиме се постиже хармонизација законских прописа држава у овој области. Све ово је неопходно како би се постигла једнообразност на међународном нивоу и складно деловање држава ради регулисања овог проблема.

На међународном нивоу је уочена велика опасност од дрога по здравље људи, као и потреба да се иста ставе под одређену контролу, те су сачињени многобројни међудржавни споразуми у овој области. Најважнији међународни документ у области спречавања незаконите производње и промета опојних дрога, потписану од стране великог броја држава, а све у циљу спречавање даљег ширења ове негативне појаве јесте дефинитивно Конвенција против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци из 1988.године.¹¹ Ова конвенција усмерена је на борбу против организованог криминала кроз међународну сарадњу, дају упутства државама потписницама шта се то све сматра недозвољеним у погледу психотропних супстанци и даје се налог државама за криминализацијом тих поступања.

---

¹¹ <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/10885/konvencije-ujedinjenih-nacija.php>

2. Корупција

Корупција је свакако данас један од најактуелнијих и најраспрострањенијих видова организованог криминала. Наиме, будући да се својим активностима и деловањима чланови организоване криминалне групе увек налазе се друге стране закона, организовани криминалитет тежи легализацији тих незаконитих послова. Овајњихов циљ се остварује уском повезаношћу и стварању активне везе са људима из највишег врха државног апарата, односно повезаношћу са најутицајнијим политичким партијама и странкама, који са друге стране, злоупотребом својих јавних овлашћења (ради стицања приватне користи), омогућавају легализацију незаконитих послова чланова организоване криминалне групе. Према томе, могло би се рећи да корупција на неки начин представља и метод који користе чланови организоване криминалне групе како би извршили утицај на државну власт, државне органе, припаднике политичких партија и слично, а све у циљу несметаног обављања својих незаконитих активности.

Универзално прихваћеном се сматра дефиниција корупције коју је дала Светска банка, а према којом се корупцијом сматра злоупотреба повереног јавног овлашћења ради стицања приватне користи.

У нашем праву, најприхваћенијом се сматра дефиниција коју је дао Вито Танци. Према његовом мишљењу, корупција постоји ако дође до намерног нарушавања принципа непристрасности при доношењу одлука у циљу присвајања погодности за себе, или повезано лице. Прихваћено је и схватање по којем корупција подразумева подмићивање и сваки други облик понашања у вези са лицима којима су поверена овлашћења у јавном или приватном сектору, а која крше обавезе које проистичу из њиховог статуса јавних службеника, приватно запослених, независних агената или неких других те врсте, усмерен ка стицању неприкладне користи било које врсте за њих саме или друга лица.¹² Према

---

¹² Criminal Law Convention on Corruption, ETS 173, 1999, Explanatory report.

мишљењу Миленка Јелачића, корупција је друштвено негативна појава која је од самог почетка људског друштва и формирања првих држава настала, развијала се и добијала своје појавне облике, у зависности од историјски датих социјалних, економских, политичких и других услова, наносећи, својом неморалном, асоцијалном и противправном суштином, штетне последице друштву. Реч је о појави коју карактеришу прикривеност, променљивост, мноштво појавних облика, широка распрострањеност и интернационализација, тешко доказивање у кривичнопроцесном смислу, користољубивост, перфидност (лукавство) учиниоца, специфичан објект који угрожава корупција, као што су законито функционисање државних и привредних институција и служби и слично.¹³

За Републику Србију важи правило да је ниво корупције изузетно висок, главни узроци за висок ниво корупције у Републици Србији данас су: слаба правна држава, односно одсуство владавине права, поремећени вредносни систем, неодговорна политичка елита друштва (односно, политичка класа која није свесна своје друштвене и историјске улоге), јер је заокупљена својим личним интересима.¹⁴

Узроци сиромаштво друштва, корупција у земљама у окружењу, слаба професионална удружења која би пратила ову појаву и радила на смањењу нивоа корупције, низак ниво професионалне етике код већине чланова постојећих професионалних удружења тог типа, али и заузетост српске политичке елите решавањем политичког статуса истраживање Медијум Галупа о присутности корупције у јавним службама Републике Србије показује да је корупција највише присутна у здравству (69,3%), потом у царини (69,2%), па у правосуђу (63,3%) и полицији (61,1%).¹⁵

Уколико се посматра структура извршиоца кривичног дела корупције, на врху пирамиде су свакако лица из најважнијих структура државне власти, руководиоци и

---

¹³ М.Јелачић, Корупција-друштвено-правни аспекти и методи супродстављања, Београд, 1996, стр.42

¹⁴ Ђ. Вуковић, Узроци корупције, Наука, безбедност, полиција, бр.1/2007, стр.45-56

¹⁵ Мијалковић, С. Бајагић, М. (2012), Организовани криминал и тероризам

одговорна лица у јавним установама, руководиоци и одговорна лица у предузећима, власници самосталних трговинских радњи, преваранти, фалсификатори, утајивачи пореза, зеленаши и др.

Наша земља је потписница најважнијих међ.споразума у области спречавања и сузбијања корупције. Народна скупштина је 2005.године донела и Националну стратегију за борбу против корупције. Ради спровођења ове Стратегије, Влада Републике Србије је формирала комисију, као привремено тело, које би функционисало до оснивања независног антикорупцијског тела. Ова комисија је сачинила Акциони план за спровођење Стратегије за борбу против корупције (који је Влада Републике Србије усвојила 2006.године). И поред чињенице да је Агенција за борбу против корупције, као независно антикорупцијско тело, почела са радом од 1. јануара 2010.године, и даље егзистирају и Савет за борбу против корупције и Комисија за борбу против корупције, како би свеобухватно пратиле спровођење Стратегије за борбу против корупције и како би се предузимале друге мере ради спречавања корупције убудуће.

У законодавству Републике Србије у овој области, корупција није инкриминисана као посебно кривично дело, међутим кривичним законодавством инкриминисана су бројна кривична дела, управо с циљем да се корупција искорени, или бар сведе на најмању могућу меру. Тако су у оквиру главе 33 важећег Кривичног законика под називом „кривична дела против службене дужности“ инкриминисана кривична дела:

1. Злоупотреба службеног положаја (члан 359 КЗ)
2. Кршење закона од стране судије и јавног тужиоца (члан 360 КЗ)
3. Несавестан рад у служби (члан 361 КЗ)
4. Противзаконита наплата и исплата (члан 362 КЗ)
5. Превара у служби (члан 363 КЗ)
6. Проневера (члан 364 КЗ)
7. Послуга (члан 365 КЗ)
8. Трговина утицајем (члан 366 КЗ)

9. Примање мита (члан 367 КЗ)
10. Давање мита (члан 368 КЗ)
11. Одавање службене тајне (члан 369 КЗ).

3. Рекет

Рекет, као делатност организованог криминала, спада у домен организованог насилничког криминалитета, јер омогућава организованој криминалној групи стицање прихода уз употребу силе, претње или др. облика насиља. Ова делатност се састоји у томе што криминална организација нуди услуге заштите одређеном лицу и притом му одређује суму новца коју за те наводно учињене „услуге“ треба да плати. Иначе, све је ово пропраћено применом силе или претњом за употребу силе уколико то лице одбије или планира да одбије услуге криминалне организације. Уколико лице одбије „услуге заштите“ од стране криминалне организације, приступа се реализацији упућених претњи и то применом различитих и драстичних метода, које се крећу од оштећења до уништења имовине, различитих видова малтретирања и напада, рањавања, па чак и убиства тог лица или неког од чланова његове породице.

Као најчешћи облик рекета издваја се изнуђивањеноваца од власника фирми. Рекет најчешће представља почетну делатност, јер је приступачан и почетницима. Управо због тога су многи, касније познати „босови“ криминалног подземља почели као рекеташа у својој средини, са једним пиштољем и наоружани дрскошћу.

Идеја рекета је, дакле, „пружање заштите“ у пословању приватних привредних субјеката, тако што ће чланови организоване криминалне групе отклонити све наводне опасности које су уперене према овим субјектима, попут: физичког обезбеђивања објекта, наплате доспелих дуговања, пружање заштите члановима породице, спречавање конкуренције, заштите од напада неких других криминалних организација.

Важећим кривичним законодавством Републике Србије рекет није регулисан као посебно кривично дело. Међутим, у суштинском смислу, могло би се рећи да је рекет најсличнији кривичном делу изнуда, регулисаном чланом 214 КЗ. Ово кривично дело чини лице које у намери да себи или другом прибави противправну имовинску корист, силом или претњом принуди другог да нешто учини или не учини, или не учини на штету своје или туђе имовине.¹⁶

Елементи рекета садржани су и у неким другим кривичним делима, регулисаним важећим Кривичним закоником Републике Србије и то:

- кривично дело лака телесна повреда (члан 122 КЗ),
- кривично дело тешка телесна повреда (члан 121КЗ),
- кривично дело принуда (члан 135 КЗ),
- кривично дело отмица (члан 134 КЗ) ,
- кривично дело насилничко понашање (члан 344 КЗ) и слично.

4. Компјутерски криминалитет

Компјутерски криминалитет, као облик организованог криминалитета, настао је са развојем компјутерске технике и рачунарских мрежа. Наиме, реч је о ограниченом броју организованих активности које су усмерене против поверљивости, интегритета и доступности компјутерских података или система.

Битна карактеристика компјутерског криминалитета је свакако његов нелокални карактер, као и могућност да се криминална активност одвија на територијама које се налазе под јурисдикцијом различитих држава, и које су међусобно просторно веома удаљене. Због тога је ради сузбијања овог облика криминалитета неопходна сарадња држава, на међународном нивоу.

---

¹⁶ Кривични законик Републике Србије, Сл.гласник РС бр.85/2005, 88/2005, испр. 107/2005- испр. , 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016

Када говоримо од организованог групи која извршава дела из области компјутерског криминалитета, потребно је нагласити да се ради о атипичној и тешко уочљивој организацији. Наиме, она није тако једнообразна, једноставна и уобичајена, као што је случај са организованим криминалним групама које обављају друге видове организованог криминалитета, већ се ради о јако доброорганизованим, професионалним и по правилу строго специјализованим лицима.

Специфичности овог облика организованог криминалитета у односу на друге врсте криминалних деловања огледају се у: велика динамичност, стално ширење на нове области, тежина последица (имовинског, али и нематеријалног карактера), велика тамна бројка, отежано откривање и доказивање, специфичан профил учиниоца, велике могућности за прикривање извршених кривичних дела, а све је узроковано амбијентом у којем се ова кривична дела врше.¹⁷

Иначе, тај амбијент карактерише висока концентрација на малом простору претходно проверених и уређених података, доступних како овлашћеним тако и неовлашћеним корисницима; знатно проширен простор криминалног деловања који не захтева присуство извршиоца на месту извршења кривичног дела, као и скраћено време криминалног деловања, с обзиром на аутоматизовани амбијент. На тај начин, време потребно за извршење кривичног дела скраћује се на делове секунде, што ствара додатне компликације у откривању ове делатности. Компјутерски криминалитет, такође, карактерише стабилност ризика, с обзиром да се једном изграђен модус може веома дуго користити, са потпуно исти, ниским ризиком откривања.

С обзиром на чињеницу да је интернационалност битна карактеристика организованог криминалитета, борба против истог не може се замислити без укључивања целе међународне заједнице и ангажовања међународних институција. Као резултат успешне сарадње држава у овој области дошло је до доношења великог броја писаних

---

¹⁷ Ј. Матијашевић, С. Игњатијевић, Компјутерски криминалитет у правној теорији, појам, карактеристике, последице, INFOTEN-JANORINA, Vol. 9, Ref. E-VI-8

докумената. Интерпол био прва међународна организација која је поставила питање кривичноправног регулисања и спречавања компјутерског криминалитета, и то након конференције у Паризу. Након чега је уследило доношење многобројних докумената од стране Организације Уједињених нација, тако и од Европске Уније и Савета Европе. Свакако најзначајнији правни документ је Конвенција бр.185 о високотехнолошком криминалу (Будимпешта, 2001) Ова конвенција и Додатни протокол уз Конвенцију о високотехнолошком криминалу који се односи на инкриминацију дела расистичке и ксенофобичне природе извршених преко рачунарских система (Стразбур, 2005) представљају прве међународне документе којима се регулише материјалноправни, процесноправни, организациони и међународни оквир кривичних дела извршених путем интернета и других рачунарских мрежа.⁸⁴ Циљ доношења ове конвенције је хармонизација националних законодавастава у овој области, као и унапређење међународне сарадње на плану борбе против компјутерског криминалитета. Република Србија је 2005.године потписала ову Конвенцију и Додатни протокол, а 2009. године Народна скупштина Републике Србије је ратификовала оба документа доношењем Закона о ратификацији Конвенције о високотехнолошком криминалу и Закона о потврђивању Додатног протокола уз Конвенцију о високотехнолошком криминалу која се односи на инкриминацију дела расистичке и ксенофобичне природе извршених преко рачунарских система,⁸⁶ када су изванично одредбе ове конвенције и додатног протокола постале саставни део нашег правног система. Ово је посебно значајно из разлога што је од тог тренутка настала и обавеза за нашу државу да своје законодавство у овој области усаглашава са одредбама поменуте конвенције.

У Кривичном законнику РС је, у глави двадесетседмој предвиђена група кривичних дела под називом „кривична дела против безбедности рачунарских података“. У оквиру ове групе правно су регулисана следећа кривична дела: оштећење рачунарских података и програма(члан 298), рачунарска саботажа (члан 299), прављење и уношење рачунарских вируса (члан 300), рачунарска превара (члан 301), неовлашћени приступ заштићеном рачунару, рачунарској мрежи и електронској обради података (члан 302), спречавања и ограничавање приступа јавној рачунарској мрежи (члан 303), неовлашћено коришћење

рачунара или рачунарске мреже (члан 304), прибављање, набављање и давање другом средстава за извршење кривичних дела против безбедности рачунарских података (члан 304а).

Кривично дело из члана 298 (оштећење рачунарских података и програма) се састоји у неовлашћеном брисању, измени, оштећењу, прикривању или на други начин чињењу неупотребљивим рачунарског података или програма. Објект заштите је безбедност рачунарских података или рачунарских програма, а објект напада је рачунарски податак или програм.¹⁸ Радња извршења је алтернативно одређена и састоји се у предузимању следећих делатности: брисању, измени, оштећењу, прикривању, чињењу неупотребљивим рачунарског података или програма. За постојање дела је битно да се радња преузима неовлашћено, од стране неовлашћеног лица, на начин и у поступку који нису дозвољени и у складу са законом. Извршилац може бити свако лице, у погледу кривице битан је умишљај. Дело има и два тежа облика: уколико је радњом извршења проузрокована штета у износу од преко 450.000 динара и уколико је радњом извршења проузрокована штета у износу од 1.500.000 динара (а што утиче на висину казне која се изриче).

Кривично дело рачунарска саботажа врши лице које унесе, уништи, избрише, измени, оштети, прикрије или на други начин учини неупотребљивим рачунарски податак или програм или уништи или оштети рачунар или други уређај за електронску обраду и пренос података у намери да онемогћи или знатно омете поступак електронске обраде и преноса података који су од значаја за државни орган, јавну службу, установу, предузеће или друге субјекта. Објект заштите је двојачко одређен: као рачунарски податак (или програм) и као рачунар (или други уређаји за електронску обраду и пренос података).⁸⁸ Прављење и уношење рачунарских вируса, као кривично дело регулисано чланом 300 КЗ, чини лице које направи рачунарски вирус са намером да га унесе у туђи рачунар или рачунарску мрежу. Извршилац дела може бити свако лице, а у погледу кривице потребан је директан умишљај.

---

¹⁸ https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Za%C5%A1tita_ra%C4%8Dunarskih_mre%C5%BEa

Чланом 301 регулисана је рачунарска превара, и ово кривично дело се састоји у уношењу нетачног податка, пропуштању уношења тачног податка или на други начин прикривању или лажном приказивању података, чиме се утиче на резултат електронске обраде и преноса података у намери да се себи или другом прибави противправна имовинска корист и тиме проузрокује имовинска штета другом лицу. Радња извршења се, дакле, састоји од две алтернативно одређене радње: прикривање и лажно приказивање рачунарског податка. Све делатности, у смислу радње извршења овог кривичног дела, морају бити педузете у одређеној намери- да учинилац за себе или другог прибави противправну имовинску корист. Извршилац дела може бити свако лице, а у погледу кривице и код овог кривичног дела потребан је директан умишљај.

Рачунарско дело из члана 302 КЗ¹⁹ се састоји у неовлашћеном укључивању у рачунар или рачунарску мрежу или у неовлашћеном приступу електронској обради података кршењем мера заштите.

5. Трговина људима

Трговина људима је сложена појава угрожавања безбедности. Заснива се на институцијама ропства и експлоатације, тачније на поступање према човеку као да је роба или ствар, а све у циљу поступања са циљем експлоатације његове радне снаге, знања и вештина, интегритета (телесног и полног) и идентитета, ради задовољавања личних и/ или туђух нагонских, здравствених или емоционалних потреба или стицања материјалне користи (директне или индиректе) за себе или другог ²⁰

Неки облици ропства и експлоатације лица који су познати од давнина могу се и данас уочити у идентичном или модификованом облику. У идентичном облику су: јавна продаја

---

¹⁹ https://www.paragraf.rs/propisi/krivicni_zakonik.html

²⁰ Бошковић Г., „Организовани криминал“, Криминалистичко полицијска академија, Београд, 2011., стр. 89.

жртава, радна експлоатација у пољупривредном сектору и сектору домаћинства, сексуална експлоатација, принудно учешће у оружаним сукобима.

У модификованом облику су: радна експлоатација у индустријском сектору и илегално усвајање. Поред ових облика, јављају се и потпуно нови облици као што су трговина људским органима или деловима тела, вршење медицинских експеримената, принудна трудноћа и др²¹

Трговина људима данас представља један од најтежих облика трошења људских права деце, жена и мушкараца. Представља један од најзаступљенијих и најисплативијих делатности међународног организованог криминала. Овај вид организованог криминала има негативне импликације по националну безбедност и безбедност појединаца и грађана. Реч је о облику организованог криминала који има највећи степен увећања прихода и заступљености на глобалном нивоу.²²

Извесност успеха у трговини људима захтева одговарајућу структуру организованих криминалних група, најчешће са подгрупама специјализованих за реализацију одређених фаза и потфаза. Трафикери (енг. traffickers) су припадници организованих криминалних група које тргују људима. То је свако физичко или правно лице које изврши, намерава да изврши учествује у транспорту, продаји или куповини људи.²³

С обзиром на то да се при трговини људима ради о веома суровим начинима експлоатације са којима жртве не могу да се помире, трговци људима су принуђени да жртве одржавају у покорности применом разних метода.

Најчешћи су: успостављање дужничког ропства, где жртва ради за свог „газду“ док му не исплати сва фиктивна дуговања, ограничење слободе кретања, стално физичко

---

²¹ ибид

²² Ибид стр.90

²³ Бошковић Г., „Организовани криминал“, Криминалистичко полицијска академија, Београд, 2011., стр. 93.

злостављање и изгладњивање, сталне претње жртви и члановима њене породице, уцењивање да ће открити јавности да се жртва бавила проституцијом или да ће пријавити полицији да илегално борави у земљи, убиства непослушних, стварање неповерења у државне органе довођењем сарадника из полиције, судија и тужилаца да жртве експлоатишу и други.

У пракси ситема безбедности Републике Србије до сада су идентификовани следећи облици трговине људима: трговина женама у циљу сексуалне експлоатације, радне експлоатације и принудног склапања брака, трговина децом са циљем просјачења, сексуалне експлоатације, илегалног усвојења и трговина мушкарцима с циљем радне експлоатације

С обзиром на вид експлоатације којем је жртва изложена, трговина људима се може јавити у неколико видова и облика, и то као: сексуално ропство, радно ропство, илегално усвојење, принудни брак, одузимање људских органа или делова тела, принудно вршење криминалних радњи, принудно учешће у оружаним сукобима и као „препродаја људи“ без излагања другим видовима експлоатације са стране „препродавца“²⁴

Жртве трговине људима могу да буду објекат кријумчарења у погледу илегалног пребацивања преко државне границе или кроз територију стране државе. Са друге стране, кријумчарење може прерасти у трговину људима када кријумчари из користи додатног профита, заснују ропски однос и експлоатишу кријумчарене мигранте. Што се тиче карактеристика трговине женама ради сексуалне експлоатације, посебна пажња се посвећује измамљивању жртава, њиховом транспорту, односно трансферу у земље дестинације. Најчешћи начин намамљивања је понуда легалног посла у иностранству, киднаповање, разни туристички аранжмани, продаја коју обавља породица и регрутовање за посао у домаћој проституцији. Намамљивачи су најчешће познаници, а ређе пријатељи, младићи, супружници и родитељи. Након тога следи трансфер и укључивање жртава у разне видове експлоатације.

---

²⁴ Мијалковић С., „Трговина људима у Србији: кривичноправни, феноменолошки и виктимолошки аспекти

Проституција је у већини земаља дозвољена, а тамо где није дозвољена сматра се прекршајем, а трговина људима је свуда забрањена и инкриминисана као кривично дело. За своју сексуалну експлоатацију жртве трговине људима најчешће нису плаћене и најчешће не могу својом вољом с тим да престану. Са друге стране, проституција је широк појам и може се одвијати независно од трговине људима. Када је реч о експлоатацији жртава трговине људима, проституција је ужа категорија и представља само један од видова експлоатације жртава.²⁵

Поред трговине жена све чешће жртве трговине људима су и деца, деца као жртве трговине су најчешће злостављана, јер их је лако надzirати и присилити да раде, учествују у оружаним сукобима и осталим облицима рада. Као жртве могу бити подвргнута прогресивном изабљивању, тачније могу бити неколико пута препродавана и подвргнута разном психичком, физичком и сексуалном злостављању.

Појам трговине децом се односи на дечију проституцију и на њихово бављење одређенимвидовима криминалне делатности која доноси велику незакониту зараду.

Поред различитих видова намамљивања деце, присутни су и случајеви отмица које организују њихови родитељи у циљу различитих видова експлоатације. Отежавајућа околност је што сексуална експлоатација најчешће подразумева и уживање различитих дрога, као један од начина да се лакше поднесе и преброди почетна фаза ове криминалне делатности. Трговина децом је најзаступљенија на просторима Немачке, Шведске, Грчке и САД, а најближи канали иду преко наше земље и крећу се из земаља бившег СССР – а, Бугарске, Румуније, Турске и Албаније.²⁶

---

²⁵ Бошковић Г., „Организовани криминал“, Криминалистичко полицијска академија, Београд, 2011., стр. 90.

²⁶ Дејановић В., „Трговина децом у Србији“, Центар за права детета, Београд, 2006., стр. 11.

Данас се трговина људима испољава у већем обиму и ширим просторима, него што је тобио случај у земљама бивше Југославије. Од свих облика трговине људима, у нашој земљије најзаступљенија трговина женама, међу којима има и деце. Стратегија борбе против трговине људима је усвојена у децембру 2006. године. Представља најновији документ националног карактера који се бави проблемима трговине људима. С обзиром на то да се ради о стратешком документу, у њему се налазе само смернице по којима треба да се развија и унапређује национални одговор на проблем трговине људима.

6. Прање новца

Постоје многе дефиниције прања новца, али су у суштини све мање-више сличне, тако да нема великих неслагања када је у питању само схватање одређење појма прања новца.²⁷ Новац треба узети у значењу како је одређено у чл. 112, ст. 23 КЗ²⁸ – Новац је метални и папирни новац или новац израђен од неког другог материјала који је на основу Закона у оптицају у Републици Србији или у иностраној држави.

Прање новца представља укључивање новца стеченог нелегалним трансакцијама у нормалне финансијске и економске токове, чиме се даје легалитет тако нелегално стеченој имовини, односно прање новца подразумева сваку радњу или покушај радње којом се сакрива или прикрива нелегално порекло средстава, тако да изгледа да она потичу из легалних извора. По нивоу друштвене опасности представља његов најопаснији вид, јер погађа основне темеље националне привреде.

У овим активностима учествује велики број лица који притом користе знања финансијских стручњака да би се на тај начин стечен новац приказао као законито стечен и служе се најразноврснијим трансакцијама како би прикрили право порекло

---

²⁷ Теофиловић Небојша, Јелачић Миленко, Спречавање, откривање и доказивање кривичних дела корупције и прања новца, Београд, 2006. Полицијска академија;

²⁸ Кривични законик, Службени гласник РС, бр. 85/2005, испр. 94/2016

новца, да га тако учине легалним средством промета на тржишту новца, што им осигурава нормално коришћење у пословним односима у којима пласирају свој капитал.

Основна сврха санкционисања овог кривичног дела је сузбијање прања новца, тј. уноса у оптицај противправно прибављеног новца.²⁹

Прање новца данас представља глобални проблем који се свакодневно одвија у међународној заједници, на територијама готово свих држава света. Према тома, неопходна је сарадња држава на међународном нивоу. У међународном и кривичном праву прање новца је добило статус самосталног кривичног дела, а за њихове учиниоце су запређене веома строге казне.

V ПРАЊЕ НОВЦА У КРИВИЧНОМ ЗАКОНИКУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Чланом 245 КЗ РС предвиђено је: „Ко изврши конверзију или пренос имовине, са знањем да та имовина потиче од криминалне делатности, у намери да се прикрије или лажно прикаже незаконито порекло имовине, или прикрије или лажно прикаже чињенице о имовини са знањем да та имовина потиче од криминалне делатности, или стекне, држи или користи имовину са знањем, у тренутку пријема, да та имовина потиче од криминалне делатности, казниће се затвором од шест месеци до пет година и новчаном казном.³⁰

(2) Ако износ новца или имовине из става 1. овог члана прелази милион и петсто хиљада динара, учинилац ће се казнити затвором од једне до десет година и новчаном казном.

(3) Ко учини дело из ст. 1. и 2. овог члана са имовином коју је сам прибавио криминалном делатношћу, казниће се казном прописаном у ст. 1. и 2. овог члана.

---

²⁹ Љ. Лазаревић, Коментар Кривичног законика, Правни факултет Универзитета Унион, Београд, 2011. године, стр. 548

³⁰ https://www.paragraf.rs/propisi/krivicni_zakonik.html

(4) Ко дело из ст. 1. и 2. овог члана изврши у групи, казниће се затвором од две до дванаест година и новчаном казном.

(5) Ко учини дело из ст. 1. и 2. овог члана, а могао је и био дужан да зна да новац или имовина представљају приход остварен криминалном делатношћу, казниће се затвором до три године.

(6) Одговорно лице у правном лицу које учини дело из ст. 1, 2. и 5. овог члана, казниће се казном прописаном за то дело, ако је знало, односно могло и било дужно да зна да новац или имовина представљају приход остварен криминалном делатношћу.

(7) Новац и имовина из ст. 1. до 6. овог члана одузеће се.

Праће новца јесте проблем којем се мора приступити као сложенем феномену, како би се његови негативни ефекти избегли. Наиме, реч је о томе да се новац и друга имовинска корист стечена криминалном делатношћу стављају у легалне финансијске токове и тако ствара привид легалности.

Праће новца као појава постоји већ дуже време и може се рећи да је присутна у свим земљама, односно да је дошло до глобализације те појаве. Међутим, тек у новије време се јавља појачани интерес међународне заједнице за сузбијање прања новца, што за последицу има усвајање одређених међународних аката. Посебно треба истаћи Конвенцију о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом из 1990. Године (Стразбуршка конвенција) коју је наша земља ратификовала 2002. године.

У наше законодавство кривично дело прања новца је први пут уведено 2001. године у тада важећем Закону о спречавању прања новца.³¹ Важећи закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма донет је 2009. Године, којим су предвиђене управноправне мере за сузбијање прања новца, док саму кривичнуправну заштиту треба да обезбеди инкриминација из чл. 245 КЗ РС.

---

³¹ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_sprecavanju_pranja_novca_i_finansiranja_terorizma.html

Радња извршења основног облика (Став 1) може да се оствари на три начина, и то: Први облик радње извршења јесте конверзија или пренос имовине, други облик прикривање или лажно приказивање чињеница о имовини и трећи облик јесте стицање, држање и коришћење имовине.

Неопходно је да је реч о имовини која потиче од криминалне делатности. Ирелевантно је о којем кривичном делу се ради. То може бити било које кривично дело чијим се извршењем дошло до имовине која је предмет кривичног дела прања новца (предикатно кривично дело) Није потребно да већ постоји правноснажна пресуда за то кривично дело.²⁸ Такође, оно што је ирелевантно јесте да ли је у питању само једно кривично дело или је у питању криминална делатност која се састоји од вршења већег броја кривичног дела. Објекат радње је имовина која потиче од криминалне делатности. Имовина обухвата новац, покретне и непокретне ствари, имовинска права и сл.

За извршење овог кривичног дела потребан је умишљај. Умишљај обухвата знање о томе да имовина потиче од вршења понашања које представља кривично дело и то знање треба да постоји у времену када се до имовине дошло, тј у тренутку њеног пријема. Те из реченог произилази да ово кривично дело неће постојати уколико је до сазнања дошло у тренутку када се имовина већ користи. Извршилац може бити било које лице.

Тежи облик кривичног дела прања новца постоји уколико износ новца прелази милион и петсто хиљада динара, а најтежи облик јесте уколико је ово дело учињено од стране групе.²⁹

Као што је и прописано новац и имовина који су били предмет овог кривичног дела обавезно се одузимају и у конкретном случају реч је о мери безбедности одузимање предмета.

Имајући у виду овакву законску регулативу на територији Републике Србије, могло би се рећи да је она у великој мери усаглашена са стандардима садржаним у најважнијим међународним конвенцијама у овој области (које су, уједно и ратификоване од стране

Републике Србије), те да је у нашој земљи формирана добра правна основа за борбу против прања новца у будућем периоду.

VI ПРАЊЕ НОВЦА КАО КРИВИЧНО ДЕЛО У МЕЂУНАРОДНОМ ПРАВУ

Постоје различита схватања појма прања у новца и у иностраној литератури. Према ширем схватању, прање новца је процес у коме се приходи, за које постоји основана сумња да су стечени криминалном активношћу, преносе, пребацују, трансформишу, размењују или мењају легалним средствима, ради скривања или прикривања праве природе, извора, намене кретања или власништва тих прихода. Циљ процеса прања новца јесте да се учини да средства добијена од недозвољених активности или повезана с њима буду приказана као легитимна.³²

Такође, постоје више међународних правних аката којима су прецизиране недозвољене делатности и поједини облици и видови прања новца, као и мере и поступања Националних законодаваца у правцу сузбијања ове појаве. Тако је и у Европском праву прање новца добило статус самосталног кривичног дела, али ово дело познаје и низ Националних кривичних законодаваца. Схвативши реалну опасност од организованог криминалитета интернационалног карактера који не познаје границе међу народима, државама и континентима. Међународна заједница почиње да ради на развијању и стратегије опште борбе против најопаснијих видова криминалитета, трговине опојним дрогама, белим робљем, оружјем итд., а са чиме је у нераздвојивој вези и прање новца.

У том смислу у последњих неколико година је донето више Међународних правних аката, који у ову борбу уносе нова средства, методе и поступке. То су конвенција ОУН против недозвољене трговине опојним дрогама и психотичким супстанцама (донета 1988. године у Берну), Конвенција о прању новца, истраге и у решавању заплене конфискације

---

³² Richards, R., J., (1999). *Transnational Criminal Organizations, Cybercrime and Money Laundering*, CRP, Press, London, p. 44.

добити од криминалаца (донета 1990. године у Стразбуру), Директива за спречавање коришћења финансијског система у циљу прања новца (из 1991. године) и Конвенција ОУН против Транснационалног организованог криминала (из 1988. године).

Наведени међународни правни акти представљају правни основ за регулисање појединих инкриминисаних понашања у вези са прањем новца у националном кривичном законодавству. Стога је веома значајно на који начин националног законодавства уређују кривично-правни основ прања новца.

Конвенција ОУН против недозвољене трговине, опојним дрогама и психотичким супстанцама позната као “Бечка конвенција”³³ коју је прихватило више од 100 држава, предвиђа обавезу држава потписница да у свом националном законодавству инкриминишу бројне активности везане за трговину опојним дрогама, као и да прање овако стеченог новца предвиде као кривично дело. Такође, Конвенција предвиђа и да ће свака страна потписница усвојити неопходне мере да би се омогућила заплена прихода која потиче од трговине. Такође, свака страна потписница усвојиће и неопходне мере да се њеним надлежним органима омогући да идентификују, открију и заплене добит, с тим што ће ради спровођења ових мера свака страна потписница овластити своје судове или друге надлежне органе да наложе да банкарска евиденција буде стављена на располагање, као и да стране потписнице неће одбити да делују по одредбама овог става из разлога банкарске тајне. Дакле, Конвенцијом је предвиђено да државе потписнице омогућавају једна другој узајамну правну помоћ.

Други значајни акт из ове области јесте Конвенција о прању новца, вођењу истраге и извршавању заплене и конфискације добити од криминала или Европска конвенција коју је донео Савет Европе 8. новембра 1990. године у Стразбуру. Ову конвенцију ратификовала је Савезна скупштина, а текст Конвенције је објављен у “Службеном листу СРЈ” - Међународни уговори, број 7/2002. Ова конвенција такође, прописује обавезу држава које су је прихватиле да у свом националном законодавству предвиде посебно кривично дело прање новца. Обележја овог дела су одређена на идентичан начин као и

---

³³ “Сл. лист СФРЈ - међународни уговори”, бр. 14/90

Бечком конвенцијом. У члану 6. ове конвенције ³⁴одређен појам и обележје кривичног дела прање новца које се састоји у умишљајном предузимању једне или више од следећих делатности:- конверзији или трансферу имовине уз знање да таква имовина представља приход од криминала с циљем прикривања или неистинитог приказивања незаконитог порекла имовине, или помагању неком лицу које је укључено у чињење предикатног кривичног дела да избегне законске последице својих дела;- прикривању или неистинитом приказивању правне природе извора, места, употребе, кретања, права или својине у односу на имовину, знајући да та имовина представља приход стечен чињењем кривичног дела;- стицању, поседовању или коришћењу имовине са знањем у време пријема да таква имовина представља приход од кривичног дела;- учествовању, одређивању или завери ради чињења, покушају чињења и помагања, постицању или олакшању и саветовању у циљу чињења било ког кривичног дела. Проблематиком предузимања адекватних мера за спречавање и сузбијање прања новца бавила се такође и Конвенција ОУН против транснационалног организованог криминала, с два допунска протокола, и то: Протоколом за превенцију, сузбијање и кажњавање трговине људским бићима, нарочито женама и децом и Протоколом против кријумчарења миграната копном, морем и ваздухом. Ови последњи међународни правни акти донети су на конференцији под окриљем Организације Уједињених Нација која је одржана децембра месеца 1998. године у Палерму. Ову конвенцију, са допунским протоколима, ратификовала је Савезна скупштина, а текст конвенције и допунских протокола објављен је у “Сл. листу СРЈ” - Међународни уговори, бр. 6/2001. Готово на истоветан начин као и Европска конвенција и ова конвенција, у члану 6 утврђује да криминализација прања добити стечене кроз криминал одређује појам и карактеристике кривичног дела прање новца, које су све државе потписнице ове конвенције дужне да унесу у своје национално кривично законодавство, такође су, у члану 7. ове конвенције предвиђене и мере за борбу против прања новца којима су утврђени субјекти, активности и поступци надлежних националних органа у спречавању и сузбијању различитих облика и видова прања новца. На основу ових међународно-правних аката, посебно Европске конвенције и Конвенције ОУН против транснационалног организованог криминала низ држава је у свом националном

---

34 Службеном листу СРЈ” - Међународни уговори, број 7/2002

законодавству предвидело самостално кривично дело прање новца обезбеђујући при том и одређену врсту и меру кривичних санкција.

Прање новца може да се дефинише на више начина, али је већина земаља у својим законодавствима инкорпорирала дефиниције преузете из Конвенције Уједињених нација против недозвољене трговине опојним дрогама и психотропним сусптанцама (Бечка конвенција из 1988.) и Конвенције Уједињених нација против транснационалног организованог криминала (Палермо конвенција из 2000.). Поред њих, основни међународни документи за супротстављање прању новца су још и Конвенција Савета Европе о прању, трагању, привременом одузимању и одузимању прихода стечених кривичним делом (Стразбур, 1990) и Директива за спречавање коришћења финансијског система у сврхе прања новца (Луксембург, 1991) ³⁵

VII ФАЗЕ ПРИЛИКОМ ИЗВРШЕЊА КРИВИЧНОГ ДЕЛА ПРАЊА НОВЦА

Профит је главни мотив највећег броја извршених кривичних дела, попут трговине наркотицима, оружјем, уцене и многих других. Да би појединци и организоване криминалне групе могли да користе стечени профит („прљави“ новац) на регуларан начин, потребно је да он делује као „чист“ што подразумева његово „прање“ ³⁶

Прање новца се по правилу састоји од три фазе. ³⁷

1. Полагање представља размену нелегално стеченог новца у неки од облика који је лако преносив и који пре свега не изазива сумњу, а онда и његово пуштање у токове финансијског система.

---

³⁵ Д. Коларић, Борба против прања новца у националном и међународном кривичном праву, Наука безбедност полиција, Београд, 2007, број 2, стр. 64

³⁶ Н. Теофиловић, М. Јелачић, *op.cit.*, стр. 17

³⁷ Г. Бошковић, Прање новца, *op.cit.*, стр. 23.

2. Покривање или озакоњење се састоји у кретању тих средстава, помешаних са средствима чије је порекло легално, кроз светски систем финансија у циљу да се сакрију прави извори тих прихода.
3. Интеграција или уградња јесте фаза у којој се та средства поново уводе у главне економске токове, где се могу слободно трошити и улагати.

Начини прања новца се константно прилагођавају у односу на техничко-технолошки напредак и развој економских односа, што на другој страни захтева сталну едукацију, специјализацију и усавршавање мера и радњи које надлежни органи предузимају с циљем ефикасног супротстављања прању новца и криминалитету уопште.³⁸

1. Полагање или пласман

Полагање представља располагање незаконитим новцем, је уједно и најтежи и најрањивији корак за пераче новца с обзиром да се највећи део тог новца прикупља у готовини и самим тим знатно је отежано његово померање, скривање, а у већим количинама може да привуче нежељену пажњу банкарских службеника, радника казина и сл. У овој фази долази до увођења илегалних профита у легалне финансијске системе: готовина се уплаћује на банковне рачуне, углавном у готовини, се најчешће полажу због неких легалних послова, као што су на пример ресторани, луксузни бутици и слично где се готовина помеша са приходима од легалног пословања, па се самим тим умањује могућност лаког откривања. Уплата нелегално стеченог новца у банку може бити извршена на много начина, а најчешће се уплата новца врши под покрићем редовних готовинских прихода од пословања.

Када су у питању изузетно велике количине нелегално стеченог новца криминалне организације, због непредвидивости и великог ризика при пласману средстава у финансијски систем земаља које имају строге законске прописе при улагању новца у

---

³⁸ Г. Бошковић, Организовани криминал, *op.cit.*, стр. 78

финансијски систем, најчешће се опредељују за кријумчарење нелегално стечених средстава и на тај начин се велике количине новца износе из земаља где су стечене у офшор финансијске центре,³⁹ а потом се враћа у земље порекла.⁴⁰

2. Озакоњење

Озакоњење јесте најзначајнија фаза у процесу прања новца, која подразумева низ финансијских трансакција које због своје учесталости, обима и комплексности личе на легитимне финансијске активности, чији је главни циљ онемогућавање повезивања нелегално стечених средстава са њиховим правим извором. Основни циљ је да се раскине веза између новца и његовог незаконитог порекла. Један од најчешћих начина којима се врши полагање је трансфер новца преко офшор финансијских центара као што су Бахами, Кајманска острва и други. Када се та средства једном нађу ван граница земаља порекла и уђу у финансијске системе таквих земаља постаје отежано њихово проналажење и прањење.

У овом случају, инострани добављач шаље лажне или увећане фактуре, али до размене робе или обављања услуга и не долази . Једино што се креће је новац, који се привидно пребацује у иностранство ради легалних привредних активности.

„Перачи“ новца се труде да противправна средства пређу две, три или више граница, јер ће сама операција прања новца бити успешнија уколико новац прође кроз више система са различитом законском регулативом. У неким острвским земљама се, наиме, не испитује порекло новца и незаконитим се сматрају само оне радње које су као такве

---

³⁹ Офшор финансијски центри су земље где се банкарске, корпорацијске и друге финансијске операције воде под строгим режимом поштовања дискреционих права банака, са минималним надзором власти

⁴⁰ Г. Бошковић, Прање новца, *op.cit.*, стр. 26.

прописане њиховим законодавствима и учињене на њиховој територији. Такве земље се називају пореским рајевима.⁴¹

Радње које су карактеристичне за ову фазу су: давање позајмица, куповина скупоцене робе, уметничких дела, куповина полиса осигурања, акција итд.

Напори међународне заједнице у супротстављању прању новца су знатно допринели сужавању могућности криминалних организација за криминалне активности које се односе на прање новца, што је утицало на то да криминалне организације ангажују разне експерте из области финансија, што је резултирало већом сложеностју шема прања новца и, самим тим, њиховим тежим откривањем.

Током ове фазе обави се огроман број трансакција којима се преноси новац широм света, од којих су многе бесмислене и за њих се не може пронаћи никакво покриће.

3. Интеграција

Фаза интеграције јесте фаза у процесу прања новца којом он поново улази у легалне економске токове. Као крајњи циљ ове фазе може се навести да се пласирана средства прикажу као приходи остварени легитимним пословањем. Радње које су карактеристичне за ову фазу јесу куповина пословних зграда, складишта, станова и слично. Иако се овај посао финансира прљавим новцем, приход који се остварује од издавања простора у закуп неће бити сумњив јер је резултат законом дозвољене делатности. Ово је коначна фаза процеса прања новца у којој је тешко направити разлику између легалних и нелегалних средстава и њен циљ је да се новац стечен криминалом пребаци у послове које закон не препознаје као забрањене.

Мафија се најчешће служила методом улагањем новца кроз грађевинску индустрију, постоје и други начини. Један је оживљавање предузећа која се налазе у тешкоћама инвестирањем новца у њих, који потом предузећа користе као свој капитал и настављају

---

⁴¹ Б. Брцански, Основне карактеристике и последице прања новца на глобалном тржишту, Економски факултет Универзитета у Новом Саду, 2001. године, стр. 113.

са нормалним пословањем. Перачи новца у таквим предузећима примају дивиденде и директорске плате, што су законити приходи. Када се улаже у некретнине као што је куповине пословног простора или апартмана, перач новца прима законит приход у виду закупа.⁴²

VIII КРИВИЧНА ДЕЛА ГРУПИСАНА ПО СТЕПЕНУ ПРЕТЊЕ ЗА ПРАЊЕ НОВЦА

1. Кривична дела високог степена претње за прање новца

Радна група која је формирана за израду националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма у Србији, донела је закључак да се предикатна кривична дела у односу на кривично дело прање новца могу сврстати у три групе. Нека од њих могу се карактерисати као кривична дела високог, средњег и ниског степена претњи за кривично дело прање новца. У наставку, објаснићемо која су то дела, како су иста распоређена по наведеним групама и о сваком од њих неке најважније одлике.

Предикатна кривична дела која се сврставају у ред високог степена претњи за прање новца су:

1. Пореска кривична дела,
2. Злоупотреба положаја одговорног лица,
3. Злоупотреба службеног положаја и
4. Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога.

---

⁴² Н. Теофиловић, М. Јелачић, *op.cit.*, стр. 19-20

1.1. Пореска кривична дела

У пореска кривична дела спадају: Пореска утаја из члана 229 Кривичног законика⁴³, кривично дело неуплаћивање пореза по одбитку из члана 229а КЗ, неосновано исказивање износа за повраћај пореза и порески кредит из члана 173а и недозвољени промет акцизних производа из члана 176 Закона о пореском поступку и пореској администрацији.⁴⁴ Оно што је занимљиво јесте да по висини укупног оштећења за буџет Републике Србије – како по износу избегнутог пореза, тако и по броју пријављених и процесуираних лица, представљају кривична дела са високим степеном претње са аспекта прања новца.

Статистички подаци Пореске управе⁴⁵ показују да укупно оштећење буџета узроковано извршењем ових кривичних дела за период од 2013. до 2017. године износи 55.481.901.670,11 дин. (462.349.180,58 евра) Оптужница је подигнута против 3.481 лица, док је правоснажно осуђено 1.942 лица. Уочено је да се ово дело врши и од стране организованих криминалних група, а подаци Дирекције за управљање одузетом имовином⁴⁶ указују да је у поступцима вођеним за кривично дело пореска утаја привремено заплена имовина у вредности од 1.898.907,66 евра, док вредност трајно одузете имовине износи 737.855 евра.

На основу прикупљених података у вези са пореским кривичним делима као предикатним делима прању новца закључено је да се у највећем броју случаја појављује кривично дело пореска утаја из члана 229 КЗ, за које је против 36 лица покренута истрага, против 9 лица подигнута оптужница, а правоснажно су осуђена 2 лица.

Обим стварне претње од пореских кривичних дела може се установити уколико се укључи и процена обима „сиве економије“ у земљи. Међутим, значајан део пословања и даље се обавља готовински, у циљу избегавања пореза. Из истог разлога порески обвезници често исказују у својој пословној документацији фиктивна пословања преко

---

⁴³ https://www.paragraf.rs/propisi/krivicni_zakonik.html

⁴⁴ ЗАКОН О ПОРЕСКОМ ПОСТУПКУ И ПОРЕСКОЈ АДМИНИСТРАЦИЈИ (Сл. гласник РС бр. 80/02 , 84/02 - исправка, 23/03 - исправка, 70/03 , 55/04 , 61/05 , 85/05 - др. закон, 62/06 - др. закон, 61/07 , 20/09 , 72/09 - др. закон, 53/10 , 101/11 , 2/12 - исправка, 93/12 , 47/13 , 108/13 , 68/14 , 105/14 , 112/15 , 15/16, 108/16)

⁴⁵ <http://www.poreskauprava.gov.rs/>

⁴⁶ <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/42/direkcija-za-upravljanje-oduzetom-imovinom.php>

тзв. „фантом и перачких фирми“.⁴⁷ Управо је овакво пословање, са аспекта типологије прања новца, најчешће коришћено када су у питању пореска кривична дела као предикатна.

1.2. Злоупотреба положаја одговорног лица

Одговорно лице које искоришћавањем свог положаја или овлашћења, прекорачењем граница свог овлашћења или невршењем своје дужности прибави себи или другом физичком или правном лицу противправну имовинску корист или другом нанесе имовинску штету, уколико тиме нису остварена обележја неког другог кривичног дела, казниће се затвором од три месеца до три године.⁴⁸

Број пријављених извршилаца овог кривичног дела, као и број процесуираних и осуђених лица има тенденцију раста, при чему је ово кривично дело најчешће вршено као предикатно кривично дело. Само је у 2017. години пријављено двоструко више лица него у 2016. години.

Поступци су покренути против 297 лица због извршења овог кривичног дела као предикатног прању новца, што је 66,9% свих процесуираних лица за прање новца. Посебна тежина кривичног дела из члана 234 КЗ са аспекта претње од прања новца произилази из податка да су за то кривично дело покренути поступци против 80 лица као припадника 16 организованих криминалних група.

Укупан износ откривене имовинске користи у предметима прања новца где је ово дело предикатно износио је 46.795.340,28 евра. У свим покренутим кривичним поступцима пријављеним лицима је стављено на терет да су извршила квалификовани облик овог кривичног дела предвиђен у ставу 3, односно да су прибавили противправну имовинску корист у износу већем од 1.500.000,00 динара.

---

⁴⁷ Циљ оснивања фантом фирми јесте искључиво избегавање плаћања пореза.

⁴⁸ https://www.paragraf.rs/propisi/krivicni_zakonik.html

1.3. Кривично дело злоупотреба службеног положаја из члана 359 КЗ

Службено лице које искоришћавањем свог службеног положаја или овлашћења, прекорачењем границе свог службеног овлашћења или невршењем своје службене дужности прибави себи или другом физичком или правном лицу какву корист, другом нанесе какву штету или теже повреди права другог, казниће се затвором од шест месеци до пет година.⁴⁹

Према броју пријављених лица кривично дело злоупотреба службеног положаја представља најчесталије кривично дело у вези са корупцијом. У периоду од 2013. до 2017. године пријављено је 7.409 лица, оптужнице подигнуте против 3.127 лица а правоснажно је осуђено 1.095 лица. Статистички посматрано, број откривених лица је у 2017. повећан за 43,9% у односу на 2013. годину, али је број оптужених за исти период смањен за 116,27%. По подацима Дирекције за управљање одузетом имовином, привремено је одузета имовина у износу од 2.913,801,55 евра, док је трајно одузета имовина проистекла из кривичног дела у износу од 80.000 евра.

Посебну претњу представљају извршиоци ових кривичних дела који делују као припадници организованих криминалних група или су под њиховим утицајем, раде за њих или штите њихове интересе. Према подацима Тужилаштва за организовани криминал⁵⁰ у периоду 2013-2017. година пријављена су 32 лица због кривичног дела злоупотреба службеног положаја извршеног од стране организоване криминалне групе. Истрага је покренута против 29 лица, а оптужено је 6 лица. Укупна откривена имовинска корист у овим предметима износи 67.878.180,00 евра.⁵¹

Разматрањем података само из предмета Тужилаштва за организовани криминал, код којих је законски лимит у случајевима тзв. „тешке корупције“ прибављена имовинска корист у износу од преко 200 милиона динара. Додатни фактор претњи од прања новца треба видети у чињеници да су извршиоци овог предикатног кривичног дела лица која су

---

⁴⁹ https://www.paragraf.rs/propisi/krivicni_zakonik.html

⁵⁰ http://tok.jt.rs/html_tok/pocetna_cir.htm

⁵¹ <https://home.kpmg/content/dam/kpmg/rs/pdf/2019/04/Procena-rizika-od-pranja-novca>

због друштвеног положаја видљива јавности и која су у обавези и да подносе извештаје о имовини и приходима Агенцији за борбу против корупције.⁵² Зато се за њих везује појачна претња од прања новца преко трећих лица – чланова породице.

1.4. Кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246 КЗ

Ко неовлашћено производи, прерађује, продаје или нуди на продају или ко ради продаје купује, држи или преноси или ко посредује у продаји или куповини или на други начин неовлашћено ставља у промет супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге, казниће се затвором од три до дванаест година.⁵³

Трговина наркотицима представља један од најчешћих извора „прљавог“ новца. Велике количине опојних дрога које се нуде на тржишту наркотика омогућавају нарко-дилерима стицање значајне имовинске користи коју остварују продајом дроге, а потом на разне начине интегришу у легалне токове. За ово кривично дело у периоду од 2013. до 2017. године оптужено је 6.215 лица, а осуђено 5.397 лица. Према подацима Министарства унутрашњих послова, заплена је количина од укупно 16.609.087,25 гр наркотика чија је укупнапроцењена набавна вредност 25.717.383 евра, а продајна улична вредност 168.237.760 евра. То потврђује закључак да се извршењем овог кривичног дела генерише велика имовинска корист, која се ради прикривања порекла, мора интегрисати у легалне токове.⁵⁴

На основу анализе процесуираних предмета за прање новца произилази да је кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, једно од честих предикатних кривичних дела. Преко 84% процесуираних лица су организатори и припадници организованих криминалних група које су новац стекли извршењем

---

⁵²<https://sr.wikisource.org/wiki>

⁵³ https://www.paragraf.rs/propisi/krivicni_zakonik.html

⁵⁴ <https://home.kpmg/content/dam/kpmg/rs/pdf/2019/04/Procena-rizika-od-pranja-novca>

предикатних кривичних дела ван територије Републике Србије, али се поступци против њих и за предикатно кривично дело воде у Републици Србији.

1.5. Кривична дела извршена од стране организованих криминалних групе

Прање новца се често врши и кроз организовани криминал, где се као организатори појављују лица у “белим оковратницима“. Они често имају упориште у полицији, правосуђу и политичарима, те се стога извлачи закључак да се прањем новца не баве само криминалне организације, већ и поједини државни органи. На пример, за СИА-у се сматра да је највећи “перач“ свих времена и да за то користи мноштво механизма, а новац се “пере“ у преко пет стотина различитих организација, од којих ниједна није у непосредној вези са Владом.⁵⁵

У периоду од 2013. до 2017. године 25%, од укупног броја процесуираних лица због извршења предикатних и кривичног дела прање новца били су припадници организованих криминалних група. Сходно подацима Тужилаштва за организовани криминал, 749 лица пријављено је због извршења кривичног дела удруживање ради вршења кривичног дела из члана 346 КЗ, против 584 лица је покренута истрага, а 381 лице је оптужено. Имајући у виду бројност радњи које се предузимају у оквиру организованих криминалних група, тежину кривичних дела која врше, укључујући и кривична дела процењена високим степеном претње од прања новца, као и висину противправне имовинске користи коју организоване криминалне групе прибављају, сматрамо да кривична дела организованог криминала представљају кривична дела високог степена претње за прање новца.

---

⁵⁵ М. Кулић, Прање новца, Привредни криминал и корупција, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, 2001., стр. 30.

2. Кривична дела средњег степена претње

Предикатна кривична дела средњег степена претње за прање новца су:

1. Недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи из чл. 350 КЗ
2. Кривична дела против службене дужности где спадају: превара у служби из чл. 363 КЗ, трговина утицајем из чл. 366 КЗ и примање мита из чл. 367 КЗ, као и
3. Кривична дела против имовине- пре свега мислећи на разбојништво и тешку крађу.

Ова кривична дела се доминантно врше ради прибављања имовинске користи.

2.1. Кривично дело Недозвољени прелаз државне границе и кријумчарење људи из члана 350 КЗ

Велики пораст извршилаца овог кривичног дела последица јесте свакако транзит великог броја миграната кроз Србију. Са аспекта учесталости кривичног дела из члана 350 КЗ, у периоду од 2013. до 2017. откривено је 1.634 извршилаца овог кривичног дела, оптужено је 1.594 лица и осуђено је 1.489 лица. Поред тога, уочено је да су у вршење овог кривичног дела врло често укључене организоване криминалне групе, у периоду од 2013. до 2017. године пријављено је 188 припадника организованих криминалних група.

Могућност прибављања велике имовинске користи извршењем овог кривичног дела, која није висока по једном прокријумчареном мигранту, али због њиховог великог броја ипак доноси значајну зараду сврстава ово кривично дело у средњи степен претње за прање новца.

2.2. Кривична дела против службене дужности

У кривична дела против службене дужности, као што је наведено спадају: превара у служби из члана 363 КЗ, трговина утицајем из члана 366 КЗ и примање мита из члана 367 КЗ.

Због кривичног дела превара у служби из члана 363 КЗ, у периоду од 2013. до 2017. године, подигнуте оптужнице против 52 лица, а правоснажно је осуђено 17 лица.

У току 2017. године против 1 лица је покренут поступак због кривичног дела трговина утицајем из члана 366 КЗ уз праће новца. У току исте године кривични поступак окончан је осуђујућом пресудом. Од осуђеног је одузета имовинска корист стечена кривичним делом у износу од 50.000 евра.

За кривично дело примање мита из члана 367 КЗ оптужнице су подигнуте против 392 лица, а правоснажне осуђујуће пресуде донете против 215 лица.

2.3. Кривична дела против имовине

Главни мотив извршења ове врсте кривичних дела јесте свакако прибављање имовинске користи, која је била предмет прања, ради чега су покретани и вођени поступци за кривично дело прање новца, па имајући у виду то јасно је да поседују потенцијал претње од прања новца. Наиме, најмања процењена имовинска корист која се остварује овим кривичним делима, на основу података о процесуираним лицима у периоду од 2013. до 2017. године, креће се у распону од 5.700.000,00 евра (разбојништво) до преко 94.000.000,00 евра (тешка крађа).

3. Кривична дела ниског степена претње

Остала кривична дела могу се сврстати у кривична дела ниског степена претње од прања новца.

IX СЕКТОРИ КОЈИ СУ НАЈИЗЛОЖЕНИЈИ ПРЕТЊИ ОД ПРАЊА НОВЦА

Сектори који су најизложенији претњи од прања новца су свакако сектор некретнина, сектор организовања игара на срећу и банкарски сектор, а следе их сектор мењача, казина и рачуновођа.

Тренд пласирања „прљавог“ новца у **некретнине**⁵⁶ се најчешће одвија кроз инвестирање у изградњу стамбено-пословних објеката и у куповину непокретности. Претња од прања новца кроз сектор некретнина нарочито је изражена код физичких лица –инвеститора у изградњу некретнина, који те непокретности потом продају и на тај начин, прикривају незаконито порекло уложених средстава.

Сектор игара на срећу је изложен високом степену претње од прања новца узимајући у обзир податке о покренутим кривичним поступцима због кривичног дела неовлашћено организовање игара на срећу као предикатног уз прање новца и чињеницу да се у оквиру овог сектора врши обрт великих количина новца и то скоро искључиво у готовини те да је вредност тржишта игара на срећу у Србији процењена на 355.000.000 евра.⁵⁷

Банкарски сектор⁵⁸ је и даље један од најизложенијих претњи од прања новца, како због своје величине и важности у оквиру финансијског тржишта, тако и због бројности, услуга и производа које пружа. Управо из тих разлога највећи притисак „прљавих прихода“ усмерен је ка њему, јер има више производа који могу бити искоришћени за „увођење“ незаконитих прихода у легалне токове, што и јесте суштина кривичног дела прање новца.

Висок ниво претње од прања новца присутан је и код **мењачница** због тога јер се у Србији још увек велики обим плаћања обавља у готовини, а често врши плаћање у готовини у иностраној валути. Наиме, мењачки послови имају веома важну улогу у етапи

---

⁵⁶ <http://www.topagent.hr/obveze-agencija-za-nekretnine-u-vezi-zakona-o-sprecavanju-pranja-novca-intervju-damir-bolta.aspx>

⁵⁷ <https://www.ekonomija/naslovi/u-igrama-na-srecu-355-miliona-evra-koliko-je-prljavih-20-11-2018>

⁵⁸ <https://borba.me/df-bankarski-sektor-se-koristi-za-pranje-prljavog-novca/>

пласмана. Данас се претпоставља да је преласком на евро у мењачницама „опрано“ око девет милијарди марака и то зато што у то време није постојао Закон о спречавању прања новца.⁵⁹ Прецизније, овај Закон је усвојен на савезном нивоу у септембру 2001. године, али је имао одложени рок примене и почео се примењивати тек у јулу 2002. године. У међувремену се број мењачница све више повећавао и у њима се новац могао „опрати“ без икаквог ризика и потпуно бесплатно.⁶⁰

Казина су такође изложена високом степену претње од прања новца, јер представљају активан „кеш“ сектор у коме се и уплате играча и исплате добитака обављају у готовини. Такође, казина су посебно атрактивна особама које су блиске или припадају криминалном миљеу.

Сектор рачуновођа је такође изложен средње високој претњи од прања новца. Привредна друштва која су била укључена у прање новца користила су услуге рачуноводствених агенција како би радњама извршења кривичног дела дали привид легалних пословних активности. То је нарочито изражено у случајевима прања новца код којих су предмет прања били приходи из пореских кривичних дела.

Искуства Управе показују да је рачуноводствени сектор био једна од основних и кључних полуга криминалних структура у појединачним случајевима прања новца. Разлог за то јесте тај што је након учињене криминалне радње било неопходно да се кроз књиговодство направи привид легалности за одређене трансакције.⁶¹

---

⁵⁹ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_sprecavanju_pranja_novca_i_finansiranja_terorizma.html

⁶⁰ Тањевић, Н., Квргић, Г., (2012). Облици, трендови и технике прања новца, НБП, вол 17, бр. 3, стр. 68.

⁶¹ Србљановић, Р., *et al.*, (2011). *op. cit.*, стр. 29.

X ТИПОЛОГИЈА И НАЧИНИ ПРАЊА НОВЦА

1. Типологија прања новца

На основу података из кривичних поступака вођених због предикатног и кривичног дела прање новца, утврђено је да је 55,3% окривљених гођено због самопрања, док је 44,7% окривљених гођено због прања новца за другога.

Посебно је интересантан предмет Тужилаштва за организовани криминал у ком је постојала тзв. професионална праоница, односно прање новца је вршено од стране организоване криминалне групе чији организатори су осмислили план да изврше пренос и конверзију имовине са знањем да она потиче од извршења кривичног дела, у намери да прикрију и лажно прикажу порекло имовине.

Привредна друштва са територије Републике Србије која легално послују, вршила су уплате новчаних средстава у договореном износу са припадницима организоване криминалне групе на рачуне привредних друштава која су била под контролом организоване криминалне групе, на основу неистините документације, фиктивних фактура о наводном промету добара и услуга, који заправо није ни извршен. Овако уплаћена новчана средства су организатори конвертовали из динарских у девизна средства, а затим сачињавали нову неистиниту документацију, о наводно пруженим услугама од стране привредног друштва из Велике Британије, а потом је овај новац трансферисан на рачуне овог привредног друштва отворене у Македонији. Припадници организоване криминалне групе су новац са овог рачуна, заједно са више физичких лица сукцесивно подизали и преносили у Републику Србију у износима мањим од 10.000,00 евра, потом предавали организатору, уз задржавање договорене провизије.⁶²

---

⁶² <https://home.kpmg/content/dam/kpmg/rs/pdf/2019/04/Procena-rizika-od-pranja-novca.pdf>

2. Начини прања новца

На територији Републике Србије прљав новац се најчешће „пере“ трансферисањем новца за чије су покриће фиктивни правни послови између правних лица која су отворена наменски да би се користила за вршење оваквих трансакција односно прање новца, кроз куповину непокретности и моторних возила, улагање у куповину, изградњу грађевинских објеката, куповину правних лица...

Оно што се може издвојити као карактеристично за Републику Србију у односу на земље Западне Европе, јесте улагање „прљавог“ новца у приватизацију некадашњих друштвених предузећа, која неретко представља само почетну тачку прања новца. Након преласка оваквог предузећа у власништво или под контролу, криминалаца, нелегални новац се пере кроз њихову делатност, обично кроз позајмице сада нових власника-оснивача или друге облике зајмова ради одржавања привада пословања у оквирима регистроване делатности. На крају, новац је обично „опран“ или продајом тих правних лица

У последње време уочен је појавни облик прања новца који се врши преко великог броја правних лица од којих је већина и отворена посебно за ову намену. У овим случајевима без стварног пословног односа, сачињава се пословна документација неистинитог садржаја, која служи као основ за новчане трансакције. Након што се на основу неистините и лажне документације изврши трансферисање новца, преко разних лица новац се подиже у земљи и иностранству и у умањеном износу за проценат услуге, враћа уплатиоцима у готовом.

Имајући у виду огроман финансијски интерес, прање новца представља посебну опасност за тржиште фудбалера. Фудбал је, првенствено, атрактиван са аспекта масовности, с обзиром на то да на свету у фудбалу има 38 милиона регистрованих играча. Фудбал има најмасовнију публику, а у већини земаља представља најбитнији спорт. ФИФА процењује да је вредност само европског фудбала око 13,8 милијарди евра. Криминалци купују фудбалске клубове, врше трансфере фудбалера, контролишу права на

преносе, спонзорства контролишу клађење. На тај начин злоупотребљавају фудбал за прање новца.⁶³

XII АНАЛИЗА ОДУЗЕТЕ ИМОВИНСКЕ КОРИСТИ И РАСТУЋЕ ПРЕТЊЕ

1. Анализа одузете имовинске користи

Имовинска корист из кривичног дела на основу закона Републике Србије одузима се на основу:

1. Одредаба Кривичног законика (кроз примену института одузимања имовинске користи на основу члана 91 и 92 КЗ, мере безбедности одузимања предмета на основу члана 87 КЗ)⁶⁴

2. Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела (трајно одузимање имовине проистекле из кривичног дела)⁶⁵

Радна група која је формирана за израду националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма у Србији је на основу података прикупљених увидом у предмете који се воде за предикатна кривична дела и прање новца утврдила укупан износ откривене имовинске користи од 57.087.732,41 евра, што је у табели испод приказано по појединачним предикатним кривичним делима.

---

⁶³ Љ. М. Фијат, А. Чудан, С. Томашевић, Спорт без игре – прање новца, Факултет за спорт и туризам, Нови Сад, TИMS Acta 8, 2014., стр. 121

⁶⁴ https://www.paragraf.rs/propisi/krivicni_zakonik.html

⁶⁵ <https://advprotic.co.rs/zakon-o-oduzimanju-imovine-proistekle-iz-krivicnog-dela/>

КРИВИЧНО ДЕЛО	ОДУЗЕТА ИМОВИНСКА КОРИСТ	КРИВИЧНО ДЕЛО	ОДУЗЕТА ИМОВИНСКА КОРИСТ
234 КЗ	46.795.340,28 е	243 КЗ	250.880,00 е
без предикатног кривичног дела	3.135.180,33 е	214 КЗ	225.000,00 е
264 КЗ	2.515.072,80 е	352 КЗ	210.000,00 е
229 КЗ, 173а и 176 ЗПППА	1.816.366,00 е	359 КЗ	117.200,00 е
208 КЗ	946.088,00 е	366 КЗ	90.000,00е
237 КЗ	538.292,00 е	217 КЗ	72.000,00 е
204 КЗ	299.837,00 е	363 КЗ	31.467,00 е

На основу анализираних предмета у кривичним поступцима који се воде за предикатно и кривично дело прања новца утврђено је да је кроз правноснажне осуђујуће пресуде уз кривичну санкцију изрицана и мера безбедности одузимања предмета, а одузимана је и имовинска корист стечена кривичним делом. Применом ова два института одузет је износ од 10.010.061,96 евра, као и једна породична стамбена зграда, стан, земљиште површине скоро 5а, 10 аутомобила, 1 камион, итд...

Поред тога, применом одредаба Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела у поступку трајног одузимања имовине одузет је износ од 2.293,46 евра и 5 луксузних аутомобила.

2. Растуће претње

У 21. веку све је учесталије коришћење трансакција путем интернета. На тржишту се појављују и виртуелне банке, а праву револуцију у комуникацији и испоруци услуга донео је паметни телефон. Он није везан за одређену локацију, повезан је са интернетом, једноставан за руковање и, може се рећи, представља „преносну“ банку иако је број услуга мобилног банкарства још увек ограничен.⁶⁶

Развој интернет банкарства доводи до појаве нових банкарских производа и услуга путем мрежа чиме су помакнуте временске и просторне границе традиционалног

⁶⁶ Роуз, П., Хаџинс, С. Ц., (2015). Управљање банкама и финансијске услуге, Мате, Загреб, стр. 17.

банкарства и у великој мери олакшан трансфер новчаних средстава. Трансфери путем интернета допринели су појави нових могућности прања новца коришћењем софистицираних шема *cyber laundering*.⁶⁷

Растућу претњу у погледу прања новца представљају кривична дела високо-технолошког криминала, а посебно пословна превара електронском поштом (ВЕС – Business E-mail Compromise) јер су усмерена најчешће на привредна друштва са значајнијим финансијским средствима, њиховим извршењем прибавља се имовинска корист у високим износима. Токови новца тешко се прате, а отежано је њихово процесуирање, јер из досадашње праксе Посебног тужилаштва за високотехнолошки криминал Србије, произилази да је више од 95% ових кривичних дела учињено од стране непознатог извршиоца кривичног дела који је деловао из иностранства, на штету домаћег предузећа, док је трансфер новца био упућен на банковни рачун треће земље, која не представља ни земљу потенцијалног извршења а ни Републику Србију.

XIV ПОСЛЕДИЦЕ КРИВИЧНОГ ДЕЛА ПРАЊА НОВЦА

Када је реч о социјалним последицама, треба напоменути да прање новца доводи до тога да може доћи до успоравања економског раста⁶⁸ и преображавања постојеће социјалне структуре настајањем друштвених група нових богаташа. Криминалци, за разлику од обичних грађана, троше велика средства која зарађују прањем новца за куповину добара попут некретнина, накита, уметничких дела и луксузних предмета. Ти производи нису домаћег порекла, те могу да сниже домаће цене, смањујући

---

⁶⁷ Циндори, С., Петровић, Т., (2016). Индикатори ризичности банкарског сектора у оквирима превенције прања, Зборник Правног факултета у Загребу, вол. 66, бр. 6, стр. 771.

⁶⁸ Б. Брцански, *op.cit.*, стр. 114-115.

профитабилност домаћих предузећа, што је углавном случај у земљама у развоју.⁶⁹ Даље, са прањем новца криминал добија свој пуни смисао, јер криминалци могу ширити обим свог деловања, повећавају се државни трошкови из разлога што се морају издвајати већа средства за примену закона, како би се сузбиле озбиљне последице прања новца, долази до пребацивања економске моћи са тржишта, власти и грађана на криминалце што у екстремним случајевима може довести до преузимања власти.

Криминалне организације реинвестирају у компаније или некретнине које даље обезбеђују профит. Највећи број инвестиција је у кладионице, коцкарнице, ресторани, кафиће, аутомобиле и више су руковођени тиме да избегну контроли и откривању, него да им се у потпуности врати уложен новац. Међутим, то све има негативне последице по економију, јер се инвестирањем у такве ствари смањује запошљавање.⁷⁰

Величину профита који остварују криминалне групе на глобалном нивоу тешко је израчунати. У Руској Федерацији, организовани криминал годишње „усисава“ између 10 и 20 процената бруто друштвеног производа.⁷¹

Према подацима ММФ-а, сума од опраног новца на годишњем нивоу износи 2-5% укупног годишњег бруто светског дохотка, односно изражено у новцу то би било више од шесто милијарди долара. Према процени Уједињених нација, 80 одсто тог износа остварено је трговином наркотицима, што представља највећи извор прљавог новца.

Када говоримо о економским последицама, можемо их сврстати у неколико група и то: економска нестабилност, губитак пореских прихода, губитак контроле над економском и угрожавање процеса приватизације.

---

⁶⁹ Д. М. Цветковић, М. Обрадовић, Прегледни рад - Економски аспект прања новца и проблем његове квантификације, Службени гласник Р. Србије, 2012., стр. 171

⁷⁰ В. L. Bartlett, "The negative effects of money laundering on economic development", 2002., p.19.

⁷¹ Д. Јовашевић, М. Костић, *op.cit.*, стр. 78.

XV СЛУЖБА ЗА БОРБУ ПРОТИВ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА

Управа криминалистичке полиције одговорна је за организовање послова на откривању и сузбијању свих облика организованог криминала, за превенцију и сузбијање осталих облика криминала, с тим у вези, планира, организује благовремено информисање, извештавање и координацију рада служби, као и примену оперативно-техничких и тактичких мера на расветљавању и документовању свих кривичних дела, у складу са законом. Међу њеним многобројним службама налази се и служба за борбу против организованог криминала, о којој ће даље бити речи.⁷²

Служба за борбу против организованог криминала ⁷³ је организациона јединица Министарства унутрашњих послова Републике Србије, Управе криминалистичке полиције. Током 10 година постојања, у неколико наврата је мењана организација и структура, али се никада није мењала основна мисија – да се кроз партнерство са органима и институцијама у земљи и сродним полицијским службама других држава, користећи сва расположива законита средства и стечена искуства што ефикасније супротстави организованом криминалу у Србији и земљама партнерима. Као форма криминала која се најбрже трансформише, организовани криминал чини посебан изазов за модерну полицију. Стручност запослених у ове службе је кључ у борби против организованог криминала, па Служба настоји да својим припадницима омогући редовно похађање обука на тему борбе против организованог криминала, у земљи и иностранству. Уз обуке, приоритет је и обезбеђивање најсавременијих средстава за рад, у складу са расположивим буџетским средствима и кроз донације уз подршку међународних организација и страних полиција. Кроз своје специјализоване јединице СБПОК се бави сузбијањем свих до сада уочених облика организованог криминала: кријумчарење наркотика, трговина људима и илегалне миграције, кријумчарење оружја и експлозива, међународно кријумчарење

---

⁷² http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdp/oprava%20kriminalisticke%20policije/oprava%20kriminalisticke%20policije!/ut/p/z0/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfljo8zi_S19zQzdDYy83X3MjAwczbxN3X3dTYwNTA30vfSj8CsAmmBU5Ovsm64fVZBYkqGbmZeWrx9RWICUWJaokF2UmZsJtCezuCQzOTtVoSA_JzM5MyuVsIKC7KhIAIC511U/

⁷³ http://arhiva.mup.gov.rs/cms_cir/UKP.nsf/sbpok.h?OpenPage

крадених моторних возила, отмице, изнуде, уцене са елементима организованог криминала, праће новца, корупција, фалсификовање новчаница, преваре са платним картицама, високотехнолошки криминал.

У обављању задатака на територији целе Републике Србије, Служба за борбу против организованог криминала поступа превасходно у складу са Законом о надлежности и организацији државних органа у борби против организованог криминала и корупције⁷⁴ и Законом о полицији⁷⁵, Закоником о кривичном поступку Републике Србије⁷⁶, затим Кривичном закоником⁷⁷, Законом о одузимању имовине проистекле из кривичног дела⁷⁸. СБПОК са другим државним органима Републике Србије, осим националног законодавства спроводи и примењује и међународне уговоре релевантне за поље борбе против организованог криминала. Кључни међународни уговор за ову област је Конвенција Уједињених Нација о транснционалном организованом криминалу са доданим протоколима: Протоколом о спречавању, сузбијању и кажњавању трговине људима, посебно женама и децом, Протокол против кријумчарења миграната копном, морем и ваздухом и Протокол против незаконите производње и трговине ватреним оружјем, њиховим деловима и муницијом.

У складу са Законом о Полицији, Националној стратегији за борбу против организованог криминала као и бројним другим законима и подзаконским актима Министарства Унутрашњих Послова, свхра и циљ оснивања Службе за борбу против организованог криминала јесте:

- развијање проактивног приступа у борби против организованог криминала;
- повећање ефикасности у борби против организованог криминала
- одговарајућом применом превентивног и репресивног деловања, као и
- одузимање имовине проистекле извршењем кривичног дела;

---

⁷⁴ <http://dopuna.ingpro.rs/Aktuelni%20tekstovi/5114.htm>

⁷⁵ https://npssrbije.rs/wp-content/uploads/2018/06/pdf_zakon-o-policiji-2018.pdf

⁷⁶ https://www.paragraf.rs/propisi/zakonik_o_kvivicnom_postupku.html

⁷⁷ https://www.paragraf.rs/propisi/krivicni_zakonik.html

⁷⁸ http://www.parlament.rs/upload/archive/files/cir/pdf/predlozi_zakona/2770-16.pdf

- хармонизација националног законодавства са међународним стандардима у области борбе против организованог криминала;
- јачање капацитета (људских и материјално-техничких) свих државних органа који учествују у борби против организованог криминала;
- јачање сарадње на националном, регионалном и међународном нивоу;
- јачање сарадње између државних органа, приватног сектора и цивилног друштва.

XVI УПРАВА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ ПРАЊА НОВЦА

Као надзорни органи Народна банка Србије, девизни инспекторат, Управа за спречавање прања новца, Министарство трговине и сл. они контролишу примену прописа о спречавању прања новца, а свакако најважнија међу њима је Управа за спречавање прања новца.

Управа за спречавање прања новца⁷⁹, као централни орган у борби против прања новца, је финансијско обавештајна служба Републике Србије, која делује према Закону о спречавању прања новца и финансирања тероризма. Управа може доћи до сазнања о сумњивим трансакцијама на два начина: самостално, кроз обављање своје делатности и на основу информација добијених од стране обвезника и других државних органа. Обвезници⁸⁰ су дужни да Управи поднесу све информације о сумњивим финансијским трансакцијама и лица, које Управа након тога анализира, и ако постоји потреба прикупља додатне

⁷⁹ <http://www.apml.gov.rs/>

⁸⁰ Обвезници су сви представници финансијског и нефинансијског сектора који су дужни да поступају у складу са законом чије се одредбе односе на спречавање прања новца, а чији је циљ да створе неповољне услове за прање новца кроз примену мера и радњи које су прописане законом. Обвезници су: банке; овлашћени мењачи; друштва за управљање инвестиционим фондовима; друштва за управљање добровољним пензијским фондовима; даваоци финансијског лизинга; друштва за осигурање, за посредовање у осигурању, за заступање у осигурању и заступници у осигурању; лица која се баве поштанским саобраћајем; брокерско-дилерска друштва; организатори посебних игара на срећу и приређивачи игара на срећу путем телефона или других средстава везе; предузећа за ревизију и овлашћени ревизори; као и предузетници који се баве прометом непокретности, пружањем рачуноводствених услуга, пореским саветовањем и сличним пословима.

информације. Ако се на основу прикупљених података утврди да постоји основана сумња да неко лице пере новац, Управа прослеђује податке надлежним државним органима односно суду и полицији. С друге стране, ако управа сама кроз своје поступање и рад уочи да постоји сумња да неко лице или организована група пере новац, може затражити додатне податке, ако за тим постоји потреба, од обвезника и других државних органа. УСПН поседује оперативну независност и самосталност у раду, а њене законом прописане надлежности су у складу са међународним стандардима.

Политички и други притисци на рад УСПН нису забележени, као ни случајеви кршења интегритета од стране њених службеника. Напори се улажу на јачању капацитета кроз специјализоване обуке свих службеника, али недостаци у погледу довољног 29 броја запослених, просторне и техничке опремљености су и даљи присутни, те је потребно радити на отклањању ових недостатака.

Органи који чине репресивни део система за спречавање прања новца су полиција, тужилаштво и судови. Њихове основне дужности су гоњење учиниоца кривичних дела прања новца, истрага и процесиурање, и на крају њихово кажњавање и одузимање имовине стечене кривичним делом.

XVI СТРАТЕШКИ ОКВИР ЗА БОРБУ ПРОТИВ ПРАЊА НОВЦА

Наша земља је начинила прве напоре ка организованом супротстављању прању новца ратификацијом Конвенције о борби против транснационалног организованог криминала (Палермо конвенција) и доношењем Закона о спречавању прања новца. Даљи напори би требало да буду усмерени ка реализацији мера предвиђених законом и ка усавршавању и

подизању нивоа стручности надлежних органа, пре свих полиције, за ефикасно супротстављање прању новца.⁸¹

Главне тешкоће у супротстављању прању новца јсте доказивање чињеница да је осумњичени укључен у криминалне активности из којих је стекао извесну својину или приход, као и на утврђивање везе између прихода, односно својине и специфичне криминалне активности. Као решење наведене проблематике намеће се примена принципа пребаченог терета доказивања, где се од оптуженог тражи да докаже да је имовина, односно приход стечен из легалних активности, односно извора.⁴³

Што се тиче стратегије за спречавање прања новца у Републици Србији, треба истаћи да је национални оквир у области борбе против прања новца значајно унапређен усвајањем новог Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма у децембру 2017. године. Са друге стране, непостојање оперативног тела на државном нивоу задуженог за координацију активности учесника у систему за борбу против прања новца, представља један од кључних недостатака на стратешком нивоу. Стога је формирање оваквог тела дефинисано као приоритетна активност коју треба предузети.

XVII ЦАРИНСКЕ КОНТРОЛЕ, УНУТРАШЊА И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

1. Царинске контроле

Сам географски положај Републике Србије и повезивање западне Европе са земљама југоисточне Европе и Блиског истока, чији се држављани налазе на привременом раду у иностранству, има за последицу транзит значајних новчаних износа преко царинског подручја РС, те да су страни држављани у далеко већем броју случајева евидентирани за

---

⁴ ⁸¹ Г. Бошковић, Прање новца, БеоСинг, Београд, 2005. године, стр. 16.

пријаву преноса новца на уласку у Републику Србију, него на изласку. Услед недовољно развијене свести царинских службеника о потенцијалној опасности прања новца коју носи непријављивање прекограничног преноса преко одређеног износа, као и недовољне координације рада са Управом за спречавање прања новца и надлежним јавним тужилаштвом, већина случајева се завршава подношењем прекршајне пријаве, те остаје у зони прекршаја. Ови случајеви не могу касније бити процесуирани као кривична дела услед процесне забране *ne bis in idem*.⁸²

Слабост система, јесте мањак координације због формалног начина размене података између Управе царина и Управе за спречавање прања новца. У вези са тим је као приоритетна мера - потписивање споразума о сарадњи између Управе царина и Управе за спречавање прања новца, који ће омогућити боље повезивање и размену података, али и предвидети обуке царинских службеника у препознавању ризика од прања новца.

2. Унутрашња сарадња

Потребно је радити на унапређењу постојећих и закључивању нових споразума о сарадњи, пре свега од стране Управе за сузбијање прања новца са Управом царина и Управом граничне полиције. Такође, потребно је, као што је већ раније наглашено, формирати и ново координационо тело ради ефикасне координације и сарадње органа надлежних за спречавања прања новца и финансирања тероризма, јер од ефикасности унутрашње сарадње ће, у значајној мери, зависити успешност примене поменутог новог закона.⁸³

---

⁸² https://en.wikipedia.org/wiki/Non_bis_in_idem

⁸³ <https://home.kpmg/content/dam/kpmg/rs/pdf/2019/04/Procena-rizika-od-pranja-novca>

3. Међународна сарадња

Што се међународне сарадње тиче, Република Србија има широку основу за пружање међународне правне помоћи, имајући у виду да се иста одвија на основу домаћег законодавства, билатералних и мултилатералних уговора. Централни орган за прослеђивање замолница јесте Министарство правде Републике Србије, док су органи надлежни за пружање међународне правне помоћи домаћи судови и јавна тужилаштва. Уочено је да је међународна сарадња из године у годину интензивнија, као и да српски правосудни органи у већој мери посежу за међународном правном помоћи. Исти тренд су показали и подаци МУП, Пореске полиције, Управе за спречавање прања новца.⁸⁴

XVIII ПОДАЦИ ИЗ ВИШЕГ ЈАВНОГ ТУЖИЛАШТВА У НИШУ

На основу података које сам прибавила од стране Вишег јавног тужилаштва у Нишу, за период од 01.03.2018. године, када је и формирано Посебно одељење за сузбијање корупције, па до краја године, закључно са 31.12.2018. за кривично дело прања новца из чл. 245 КЗ РС произилази следеће:

- Уочено је да се 1,27 % кривичних пријава односи на кривично дело прање новца из чл. 245 КЗ, с тим да је број ових пријава интензивиран у последњем кварталу наведеног периода, те се већи број пријава које се односе на ово дело налази у фази проактивних истрага.
- Интересантно је да у односу на кривично дело прање новца из чл. 245 КЗ нису доношена решења о одбачају кривичних пријава.
- Увидом у структуру кривичних дела у односу на која су донете Наредбе о спровођењу истраге, уочено је да је највећи број наредби (29%) донето у односу на кривично дело

---

⁸⁴ <https://home.kpmg/content/dam/kpmg/rs/pdf/2019/04/Procena-rizika-od-pranja-novca>

примање мита, а одмах потом , други на листи 22,8% (13 наредби) Наредби о спровођењу истраге донето у односу на кривично дело прања новца из чл. 245 КЗ

- Што се оптужних аката тиче, поднето је 5 оптужна предлога због кривичног дела прање новца из чл. 245 КЗ, тј. 3,29% у односу на укупан број оптужних предлога.
- Донете су и две пресуде због кривичног дела прања новца из чл. 245 КЗ (о којима ће бити у наставку рада)
- Две пресуде су исход претходно закључених споразума о признању кривице које су окривљени закључили са Вишим јавним тужилаштвом у Нишу. Самим тим што се ради о Пресудама којим се прихвата споразум о признању кривице, право на правни лек је ограничено, те жалбе у конкретном случају нису постојале.

ХИХ ПРИМЕРИ ИЗ ПРАКСЕ ВИШЕГ СУДА У НИШУ

За кривично дело прање новца, као дело које је извршено од стране организоване криминалне групе надлежно је Више тужилаштво за организовани криминал и посебно одељење Вишег суда у Београду, за организовани криминал. Како ми статистички подаци нису благовремено достављени од стране наведених органа , свој рад усмерила сам кривичном делу прања новца које је инкриминисано КЗ РС, где није нужно да је дело предузето од стране организоване криминалне групе и за који је надлежан Виши суд – Посебно одељење за сузбијање корупције.

Виши суд у Нишу - Посебно одељење за сузбијање корупције, донео је две пресуде када је у питању кривично дело прање новца предвиђено чл. 245 КЗ РС. Наиме, тренутно постоје и још неки „живи“ предмети, али за потребе израде мастер рада информације из тих предмета нису се могле користити, јер је сам поступак у току. Обе пресуде донете су 2018. године.

Виши суд у Нишу (Посебно одељење за сузбијање корупције) је дана 25.12.2018. године донео пресуду 6К ПО4 бр. 190/18 СПК ПО4 бр. 130/18 којом се прихвата споразум о признању кривице закључен између окривљеног ВВ и Вишег јавног тужилаштва, који

се односи на признање кривичног дела прање новца из чл. 245 ст. 5 у вези ст.1 КЗ, те је то лице огласио кривим зато што је у периоду од 31.07.2018. до 02.08.2018. године у Нишу, у урачунљивом стању извршио пренос имовине- новца у износу од 154.600,00 динара, а могао је и био је дужан да зна да тај новац представља приход остварен криминалном делатношћу, у намери да прикрије незаконито порекло наведеног новца, тако што се дана 31.07.2018. године са ДС договорио да на рачун предузетничке радње „...“ ДС уплати наведени износ, наводно на име израда мајица за манифестацију, а затим да окривљени ВВ наведени новац подигне са рачуна и исти преда ДС, па је окр. ВВ сачинио рачун у коме је унео неистините податке да је предузетничка радња за потребе удружења „...“ за манифестацију „...“ израдила мајице и цена тих мајица износи 154.600,00 што није одговарало истини, јер предузетничка радња није вршила израду мајици за наведену манифестацију, већ се ради о фиктивној фактури којом је требало да се оправдају средства која је удружење „...“ добило од града за финансирање манифестације „...“ а све у намери да се прикрије незаконито порекло овог новца, а био је свестан да је његово дело забрањено, при чему је извршио кривично дело прање новца из чл. 245 ст. 5 у вези ст. 1 КЗ, па му је суд изрекао УСЛОВНУ ОСУДУ, тако што му за учињено дело утврђује казну затвора у трајању од три месеца и истовремено одређује да се иста неће извршити уколико окривљени у року од годину дана по правноснажности пресуде не учини ново кривично дело.

Виши суд у Нишу (Посебно одељење за сузбијање корупције) је дана 25.12.2018. године донео пресуду 6К ПО4 бр. 188/18 СПК ПО4 бр. 129/18 којом се прихвата споразум о признању кривице закључен између окривљеног ПС и Вишег јавног тужилаштва, који се односи на признање кривичног дела прање новца из чл. 245 ст.1 КЗ, те је то лице огласио кривим зато што је у периоду од 31.07.2018. до 16.08.2018. године у Нишу, у урачунљивом стању извршио пренос имовине- новца у износу од 369.000,00 динара, а могао је и био је дужан да зна да тај новац представља приход остварен криминалном делатношћу, у намери да прикрије незаконито порекло наведеног новца, а новац у износу од 41.000 држао и користио са снањем у тренутку пријема да исти потиче од криминалне делатности, тако што се дана 31.07.2018. године са ДС договорио да на рачун његове

предузетничке радње „...“ ДС уплати износ од 410.000,00 динара, наводно на име израде пропагандног материјала за манифестацију „...“, а затим да окривљени ВВ наведени новац подигне са рачуна, 10 % задржи за себе, а остатак преда ДС, па је окр. ВВ сачинио рачун у коме је унео неистините податке да је предузетничка радња за потребе удружења „...“ за манифестацију „...“ израдила пропагандни материјал и цена износи 410.000,00 динара што није одговарало истини, јер предузетничка радња није вршила штампање пропагандног материјала за наведену манифестацију, већ се ради о фиктивној факури којом је требало да се оправдају средства која је удружење „...“ добило од града за финансирање манифестације „...“ а затим је у временском периоду од 31.07.2018. године до 16.08.2018. године извршио пренос овог новца, тако што је са рачуна подигао износ од 369.000,00 динара и исти предао на руке лицу ДС у намери да се прикрије незаконито порекло овог новца, а износ од 41.000,00 динара држао и користио иако је знао у тренутку пријема да исти потиче од криминалне делатности, а био је свестан да је његово дело забрањено, при чему је извршио кривично дело прање новца из чл. 245 ст. 1 КЗ, па му је суд изрекао УСЛОВНУ ОСУДУ тако што му за учињено дело утврђује казну затвора у трајању од шест месеца и истовремено одређује да се иста неће извршити уколико окривљени у року од две године по правноснажности пресуде не учини ново кривично дело и осуђује на новчану казну у износу од 10.000,00 динара, коју је дужан да плати у року од три месеца од правноснажности пресуде. Уколико окривљени не плати новчану казну у остављеном року од три месеца, суд ће је заменити са казном затвора и то тако што ће за сваких започети 1.000,00 динара новчане казне одредити 1 дан затвора.

XX ЗАКЉУЧАК

Организовани криминал као противправна категорија, у свакој држави у којој постоји у значајнијој мери, доводи до урушавања система, ремећења легалних финансијских токова, корумптивним радњама.

Дошли смо до закључка да је немогуће организовани криминал сузбити у потпуности, односно искоренити, али да је превентивно деловање неопходно како не би дошло до још веће размере криминалних активности и потребно је улагање труда како би се криминалне активности расветлиле.

Сходно свему наведеном, а у складу са многобројним истраживањима која су рађена на државном нивоу, можемо закључити да је свеобухватни ризик од прања новца у нашој држави „средњи“. Највећи и најтежи негативни ефекти прања новца најпре се могу видети на економском плану, кроз смањење државних прихода, повећање „сиве економије“

Прање новца по правилу доводи до смањења прихода буџета, по основу избегавања плаћања пореза. То је, као што смо указали, један од најчешћих нелегалних прихода који је предмет прања новца. Овакве ситуације често додатно урушавају порески систем, јер изазивају повећање пореских стопа и обавеза субјеката који измирују своје обавезе. Све ово их додатно доводи у неравноправну тржишну позицију и отежава пословање. Предикатна кривична дела која се сврставају у ред високог степена претњи за прање новца су: пореска кривична дела, злоупотреба положаја одговорног лица, злоупотреба службеног положаја и неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога. Сектори који су најизложенији прању новца су сектор некретнина, сектор организовања игара на срећу и банкарски сектор, а затим следе и казина, мењачнице и рачуновођа. На основу података из кривичних поступака вођених због предикатног дела и кривичног дела прања новца, утврђено је да је 55,3% окривљених гоњено због самопрања, док је 44,7 % окривљених гоњено због прања новца за другога. Од укупног броја процесуираних лица

због извршења кривичног дела прање новца 24,61% били су припадници организованих криминалних група. Растућу претњу у погледу прања новца представљају кривична дела високотехнолошког криминала, а посебно пословна превара електронском поштом. Уочени су кључни недостаци на стратешком нивоу, а који се односе на непостојање тела на државном нивоу за координацију активности учесника у систему борби против прања новца. Такође, као кључан недостатак на оперативном нивоу јесте свакако недовољна сарадња појединих учесника у систему, али и блага казнена политика, што смо закључили и из примера из праксе (пресуда Вишег суда у Нишу)

Данас је прање новца распрострањена појава. Сама чињеница да се његов обим исказује у вредности глобалног бруто производа између 2-5% или између 615 милијарди и 1.540 милијарди евра сваке године, указује на нужност акција свих земаља у свету да кроз јачање мера на националном нивоу спрече продор прљавог новца у економски систем (како у финансијски, тако у нефинансијски сектор) Пут прљавог новца није лако уочити и препознати. Прање новца свакодневно добија нове појавне облике, уз коришћење разних метода. Оно што је битно јесте да се проблему прања новца мора приступити као сложенем феномену, како би се његови негативни ефекти избегли. Креирање ефикасног система супротстављања овом проблему захтева унапређење нормативног оквира са јасним улогама сваке од институција наше државе. Неопходно је боље координисати све државне органе у нашој држави који учествују у борби против прања новца, формирати координационо тело на националном нивоу, унапредити унутрашњу и међународну сарадњу кроз закључивање потребних споразума, едуковати учеснике који су део система за спречавање прања новца кроз организовање већег броја обука на тему метода прања новца за пореске службенике, обзиром да се тако директно доприноси ефективности предистражног поступка за кривично дело прање новца, а њихова специфична знања подићи ће се на виши ниво. Такође, поред свега наведеног неопходно је радити и на јачању кадровских капацитета.

ЛИТЕРАТУРА

- Бановић Божидар, Обезбеђење доказа у криминалистичкој обради кривичних дела привредног криминалитета, Београд, 2002, Виша школа унутрашњих послова;
- Bartlett Brent, The negative effects of money laundering on economic development, 2002, International Economics Group;
- Бошковић Горан, Организовани криминал – друго, измењено и допуњено издање, Београд, 2014, Криминалистичко-полицијска академија;
- Бошковић Горан, Прање новца – монографија, Београд, 2005, БеоСинг;
- Брцански Бранислав, Основне карактеристике и последице прања новца на глобалном тржишту, 2011, Економски факултет Универзитета у Новом Саду;
- Ђурђевић Драган, Љутић Ивана, Београд, 2015, Корпоративна одговорност и превенција прања новца;
- Јовашевић Драган, Костић Миомира, Политика сузбијања криминалитета, Ниш, 2012, Центар за публикације правног факултета
- Јовашевић Драган, Лексикон кривичног права, Београд, 2006, Службени гласник Београд
- Јовашевић Драган, Кривично право, општи део, Београд, 2010, Номос
- Јовашевић Драган, Лексикон кривичног права, Београд, 2006, Службени лист СРЈ
- Константиновић Вилић Слободанка, Ристановић Николић Весна, Костић Миомира, Криминологија, Ниш, 2012, Правни факултет универзитета у Нишу
- Лазаревић Љубиша, Коментар Кривичног законика, Београд, 2011, Правни факултет Универзитета Унион;
- Милан Шкулић, Организовани криминалитет, Београд, 2018.
- https://www.paragraf.rs/propisi/zakonik_o_kvivicnom_postupku.html
- Мијалковић, С. Бајагић, М. (2012), Организовани криминал и теротризам
- Кулић, Мирко, Прање новца, привредни криминал и корупција, Београд, 2001, Институт за криминолошка и социолошка истраживања

- Петровић Драгана, О проучавању савремених форми привредног криминалитета, Београд – прање новца, 2010, Страни правни живот, бр. 3, стр.
- Роуз Петер, Хаџинс Силвија (2015). Управљање банкама и финансијске услуге, Мате, Загреб, стр. 17.
- Richards, R., J., (1999). Transnational Criminal Organisations, Cybercrime and Money Laundering, CRP, Press, London, p. 44.
- Стојановић Зоран, Коментар Кривичног законика, Београд, 2009, Службени гласник РС;
- Србљановић, Р., et al., (2011). op. cit., стр. 29.
- Теофиловић Небојша, Јелачић Миленко, Спречавање, откривање и доказивање кривичних дела корупције и прања новца, Београд, 2006. Полицијска академија;
- Таћевић, Н., Квргић, Г., (2012). Облици, трендови и технике прања новца, НБП, вол 17, бр. 3, стр. 68.
- Фијат Љиљана, Чудан Александар, Томашевић Стеван, Спорт без игре – прање новца, Нови Сад, 2014, Факултет за спорт и туризам, TMS Acta 8, стр. 117-128;
- Financial Action Task Force, Report on Money Laundering Typologies for 2001-2002, Paris;
- Цветковић Драган, Обрадовић Милоје, Економски аспект прања новца и проблем његове квантификације, Београд, 2012, Службени гласник РС;
- Циндори Соња, Петровић, Тајана, (2016). Индикатори ризичности банкарског сектора у оквирима превенције прања, Зборник Правног факултета у Загребу, вол. 66, бр. 6, стр. 771.

САЖЕТАК

Као пратећа појава организованог криминалитета, праће новца је присутно у земљама широм света, а припадницима организованих криминалних група или самој организованој криминалној групи даје могућност легализовања против законите имовинске користи и добити те несметано коришћење нелегалног новца у легалне сврхе. У том циљу, организоване криминалне групе и њихови чланови прибегавају бројним финансијским трансакцијама како би прикрили порекло новца учинили га легалним средством на тржишту новца како би могли да га користе у пословним односима у којима пласирају свој капитал.

Дакле, у случајевима када је имовинска корист стечена извршењем кривичног дела од стране организоване криминалне групе, њени припадници траже начин да користе стечени новац или имовину тако да својим активностима не привлаче пажњу надлежних органа. У ту сврху, врше читав низ трансакција са крајњим циљем да се наведени новац или имовина прикажу као законито стечени. Новац у овом процесу често мења свој облик и пребацује са једног на друго место. Бројни аутори истичу да је борба против прања новца кроз успостављање адекватних мера и њихову примену, као и усшешно сузбијања прања новца, један од основних услова за повећање успешности у борби и супротстављању организованом криминалитету.

Као што сам већ истакла, предикатна кривична дела која се сврставају у ред високог степена претњи за праће новца су: пореска кривична дела, злоупотреба положаја одговорног лица, злоупотреба службеног положаја и неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога. Сектори који су најизложенији прању новца су сектор некретнина, сектор организовања игара на срећу и банкарски сектор, а затим следе и казина, мењачнице и рачуновођа. На основу података из кривичних поступака вођених због предикатног дела и кривичног дела прања новца, утврђено је да је 55,3% окривљених гоњено због самопрања, док је 44,7 % окривљених гоњено због прања новца за другога.

Од укупног броја процесуираних лица због извршења кривичног дела прање новца 24,61% били су припадници организованих криминалних група. Растућу претњу у погледу прања новца представљају кривична дела високотехнолошког криминала, а посебно пословна превара електронском поштом. Уочени су кључни недостаци на стратешком нивоу, а који се односе на непостојање тела на државном нивоу за координацију активности учесника у систему борби против прања новца. Такође, као кључан недостатак на оперативном нивоу јесте свакако недовољна сарадња појединих учесника у систему, али и блага казнена политика, што смо закључили и из примера из праксе.

Служба за борбу против организованог криминала је организациона јединица Министарства унутрашњих послова Републике Србије, чији циљ јесте:

- Развијање приступа у борби против организованог криминала
- Одузимање имовине проистекле извршењем кривичног дела
- Усклађивање националног законодавства са међународним стандардима у области борбе против организованог криминала;
- Јачање капацитета (људских и материјално-техничких) свих државних органа који учествују у борби против организованог криминала и
- Јачање сарадње на националном, регионалном и међународном нивоу;

Управа за спречавање прања новца, након пријава информација о сумњивим финансијским трансакцијама, исте је дужна да анализира, и ако постоји потреба да прикупи додатне информације. Ако се на основу прикупљених података утврди да постоји основана сумња да неко лице пере новац, Управа прослеђује податке надлежним државним органима односно суду и полицији.

Органи који чине репресивни део система за спречавање прања новца су полиција, тужилаштво и судови. Њихове основне дужности су гоњење учиниоца кривичних дела

прања новца, истрага и процесиурање, и на крају њихово кажњавање и одузимање имовине стечене кривичним делом.

Кључне речи: организовани криминал, прање новца, сузбијање, служба за организовани криминал, управа за спречавање прања новца.

SUMMARY

Money laundering as an act of organized crime

As a concomitant phenomenon of organized crime, money laundering is present in countries around the world and gives members of organized crime groups or the organized crime group the opportunity to legalize against legitimate property gain and to obtain and unhindered the use of illegal money for legal purposes. To this end, organized crime groups and their members resort to numerous financial transactions to conceal the origin of money and make it a legal asset in the money market so that they can use it in the business relationships in which they place their capital.

Therefore, in cases where the proceeds of crime have been acquired by an organized criminal group, its members seek a way to use the money or property acquired so that their activities do not attract the attention of the competent authorities. To that end, they carry out a series of transactions with the ultimate objective of presenting the said money or property as lawfully acquired. Money in this process often changes shape and shifts from one place to another. Numerous authors point out that the fight against money laundering through the establishment of adequate measures and their implementation, as well as the successful suppression of money laundering, is one of the basic conditions for increasing the success in combating and combating organized crime.

As I have already pointed out, predicate offenses that are classified as high level of money laundering threats are: tax offenses, abuse of position of a responsible person, abuse of office and unauthorized production and marketing of narcotic drugs. The sectors most exposed to money laundering are the real estate, gambling and banking sectors, followed by casinos, exchange offices and accountants. Based on data from criminal proceedings conducted for the predicate offense and the criminal offense of money laundering, it was found that 55.3% of the defendants

were prosecuted for self-washing, while 44.7% of the defendants were prosecuted for money laundering for another.

Out of the total number of persons prosecuted for the criminal offense of Money Laundering, 24.61% were members of organized crime groups. The growing threat of money laundering is represented by high-tech crime, and in particular business email fraud. Key weaknesses were identified at the strategic level, related to the lack of a state-level body to coordinate the activities of participants in the anti-money laundering system. Also, a key deficiency at the operational level is certainly the insufficient cooperation of some participants in the system, but also a mild penal policy, which we have also concluded from practical examples.

The Office for Combating Organized Crime is an organizational unit of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Serbia, which aims at:

- Developing approaches in the fight against organized crime
- Seizure of property resulting from the commission of a criminal offense
- Alignment of national legislation with international standards in the field of the fight against organized crime
- Strengthening the capacities (human and logistical) of all state bodies involved in the fight against organized crime and
- Strengthening cooperation at national, regional and international level

The Money Laundering Prevention Directorate, after reporting information on suspicious financial transactions, is obliged to analyze it and, if necessary, collect additional information. If, based on the data collected, it is determined that there is a reasonable suspicion that a person is laundering money, the Administration shall forward the information to the competent state authorities, ie the court and the police.

The authorities that make up the repressive part of the anti-money laundering system are the police, the prosecution and the courts. Their primary duties are to prosecute perpetrators of money laundering offenses, to investigate and prosecute, and ultimately to punish and confiscate the proceeds of crime.

Keywords: organized crime, money laundering, suppression, organized crime service, anti-money laundering administration

БИОГРАФИЈА

Анђелија Нешовић је рођена 31.12.1995. године. „Правно пословну школу Ниш“ завршила је 2014. године као добитница Вукове дипломе. Исте године уписала је Правни факултет Универзитета у Нишу, на којем је дипломирала 2018. године, са просеком 9,37. Школске 2018/2019. године уписала је мастер студије на Правном факултету Универзитета у Нишу, на општем смеру, ужа кривичноправна научна област, и успешно је положила све испите. Током студирања, била је учесник многобројних ваннаставних активности, и то пројекта Мобилне правне клинике, где је заједно са својим професорима и адвокатима пружала бесплатну правну помоћ лицима којима је потребна. Завршила је и Обуку оквиру правне клинике за мирно решавање спорова која је одржана од стране експерата у области медијације. Такође, учествовала је и у симулацији кривичног поступка. Полазник је Правне клинике за заштиту од дискриминације, организоване од стране Правног факултета Универзитета у Нишу у сарадњи са Канцеларијом Високог комесара Уједињених нација за људска права. Од октобра 2018. године ради у Вишем суду у Нишу као приправник– волонтер, у циљу припреме полагања правосудног испита. Говори енглески и немачки језик.